

Iz studentske perspektive:

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU?

Iz studentske perspektive:

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU?

Izdavač:

Atlantska inicijativa

Despićeva 3, 71000 Sarajevo

Za izdavača:

Edina Bećirević

Urednici:

Bojan Šolaja, Sead Turčalo

Asistent uredništva:

Amina Bukvić

Lektor:

Zinaida Lakić

Dizajn i DTP

Sanin Pehlivanović

Štampa:

CPU d.o.o. Sarajevo

Ovaj projekat je omogućila velikodušna podrška američkog naroda putem Američke ambasade u Sarajevu i svi stavovi, mišljenja i zaključci izneseni u projektu ne odražavaju nužno stav Američke ambasade ili Vlade SAD, već isključivo autora.

Poštovani čitaoci,

pred vama se nalaze eseji studenata univerziteta u Bosni i Hercegovini o temi "Šta integracija u NATO znače za Bosnu i Hercegovinu?", nastalih u okviru natječaja kojeg su, uz podršku Ambasade Sjedinjenih Država u BiH, organizirali Atlantska inicijativa iz Sarajeva i Centar za međunarodne odnose iz Banja Luke.

Radi se o još jednoj u nizu aktivnosti koje ove dvije organizacije poduzimaju u cilju konstruktivnog dijaloga o potrebama i mogućnostima integracije Bosne i Hercegovine u NATO. Ovdje imate priliku pročitati kako populacija nadolazećih akademskih građana Bosne i Hercegovine vidi ovo važno vanjskopolitičko pitanje.

Kolekcija sadrži deset najbolje ocijenjenih eseja, koje je odabrala petočlana komisija sastavljena od novinara i univerzitetskih nastavnika iz Bosne i Hercegovine.

Ovom prilikom želimo da se zahvalimo Danielu Omeragiću iz Oslobođenja, Dejanu Šajinoviću iz Nezavisnih novina i Draženu Barbariću sa Filozofskog Fakulteta Sveučilišta u Mostaru, koji su uz Miloša Šolaju iz Centra za međunarodne odnose i Seada Turčala iz Atlantske inicijative činili komisiju koja je bodovala pristigle eseje.

Atlantska inicijativa
Centar za međunarodne odnose

Sadržaj

Šta integracija u NATO znači za Bosnu i Hercegovinu?

Nemanja Umićević	5
Katarina Tadić	14
Haris Delić	25
Valentina Marić	34
Arman Fazlić	45
Mahir Sijamija	56
Velid Tubok	65
Mladenka Golijanin	76
Nataša Heleta	84
Arnesa Dževahirić	95
What does NATO integration mean to Bosnia and Herzegovina? - Summaries of the Essays	103

Nemanja Umićević

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BIH?

Sažetak: Integracija Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez značila bi napredak i konkretne koristi u najmanje dva značajna društvena aspekta. Prvi je bezbjednosni aspekt. Punopravnim članstvom u NATO-u stvorio bi se optimalni nivo sigurnosti i kolektivne saradnje na otklanjanju bezbjednosnih prijetnji unutar zemlje, ali i u regionalnom kontekstu. To bi značilo uspostavljanje novog vida saradnje i rješavanja svih spornih pitanja u okviru novog institucionalnog modela. S druge strane, članstvo u Savezu pruža konstantnu mogućnost i potrebu za osnaživanjem i modernizacijom odbrambenih kapaciteta, kao i podizanja odbrambene efikasnosti te transparentnije kontrole nad oružanim snagama. Sve ovo direktno utiče na racionalizaciju troškova i smanjenje izdataka za vojni budžet. Kako NATO nije samo vojna organizacija, već i savez slobodnih i demokratskih država sa izraženom političkom i razvojnom agendom, članstvo Bosne i Hercegovine u Alijansi značilo bi i ostvarenje čitavog niza prednosti u sferi ekonomije, unapređenja ljudskih prava i demokratizacije društva.

Ključne riječi: *integracije, NATO, bezbjednost, globalizacija, bezbjednosne prijetnje, terorizam, reforme, izgradnja mira, pravna država, suverenitet, saradnja, region, rizici, tranzicija, Partnerstvo za mir, kolektivna bezbjednost, ekonomski napredak, Dejtonski sporazum, demokratizacija institucija, civilna kontrola oružanih snaga*

Uloga države na početku 21. vijeka znatno je izmijenjena, a mogućnosti njenog globalnog uticaja ogledaju se u intenzitetu saradnje na svim poljima. Globalizacija i transnacionalizacija donijeli su svijetu ne samo neslućene mogućnosti saradnje i napretka već i nove oblike bezbjednosnih prijetnji i izazova koji prevazilaze mogućnosti i potencijale njihovog rješavanja za najveći broj država. Koncept tradicionalnog (vestfalskog) suvereniteta ne samo da je prevaziđen nego je u savremenim prilikama i neodrživ i neefikasan. Izazovi i prijetnje sada su sve sofisticiraniji te prostorno neodređeniji nego ikada ranije. Različiti globalni rizici, kao što su terorizam, zarazne bolesti, sajber napadi, prirodne katastrofe, ratni sukobi, ekološke, nuklearne i druge prijetnje, pokazali su zapravo nemoć država, a naročito onih malih, da im se odupiru. S tim u vezi, multilateralna i nadnacionalna saradnja na bezbjednosnom, političkom i svakom drugom polju pokazala se kao najefikasnije sredstvo za borbu protiv izazova novog doba. U tom kontekstu treba posmatrati i NATO, kao jednu vojno-političku organizaciju evroatlantskog prostora koja povezuje i pruža različite okvire za saradnju državama članicama i onima koje to žele da postanu. Put Bosne i Hercegovine (BiH) ka punopravnom članstvu u NATO-u otvoren je još Dejtonskim mirovnim sporazumom i konstituisanjem države u sadašnjim pravnim i političkim okvirima. Kada pažljivo analiziramo ulogu NATO-a u konfliktnoj i postkonfliktnoj izgradnji ove države, vidimo da je angažman NATO-a putem ra-

zličitih bezbjednosnih misija bio od ključne važnosti za implementaciju mira i političku stabilizaciju BiH nakon 1995. godine. Vodećom ulogom u okviru misije IFOR-a, kasnije SFOR-a, a potom i indirektno misije EUFOR-a (*Altea*), NATO se ispostavio kao efikasan mehanizam održavanja mira u prvih deset poslijeratnih godina. Provođenje vojnih, a kasnije i civilnih aspekata Dejtonskog sporazuma osiguranjem provođenja prvih izbora u BiH 1996. godine, zatim provođenje postepenog smanjenja oružanog arsenala entitetskih vojski, provođenje akcija prikupljanja nelegalnog naoružanja, pružanje podrške lokalnim vlastima u procesuiranju ratnih zločina, obezbjeđenje povratka izbjeglih i raseljenih lica itd. (*NATO Handbook*, 2001: 193) – sve ove aktivnosti u BiH različito su tumačene, kao što se i različito gledalo na njihove posljedice.

Međutim, u ovom momentu, dvadeset godina nakon rata u BiH, pitanje je kako na pravi način iskoristiti veze sa NATO-om i mogućnosti potencijalnog članstva u ovoj organizaciji. Na stranicama ovog eseja pokušaćemo ukratko predstaviti kako prepoznati prednosti i benefite integracije sa NATO-om danas i učiniti vidljivim i opipljivim rezultate ove saradnje.

Bezbjednost svakog subjekta, krenuvši od čovjeka, preko njegovih bioloških i socijalnih tvorevina, osnovni je činilac i pokretač razvoja. Ništa drugačije nije ni sa državama. Osnovni preduslov funkcionisanja, a time i opstanka i napretka, jeste sigurno okruženje. Sigurnost, iako nikada ne može biti apsolutna, znači slobodu da se na sopstvenoj teritoriji djeluje i slobodno upravlja resursima zarad ostvarivanja određenih ciljeva zajednice. Članstvo jedne države kao što je BiH u Sjevernoatlantskom savezu upravo bi bio jedan od načina da se ove bazične potrebe za sigurnošću

zadovolje. Činjenica je da se BiH već gotovo čitavu deceniju nalazi u stanju mirovanja, u fazi “zaleđene tranzicije”, te da se započete društvene i političke reforme moraju nastaviti. Sadašnje prisustvo NATO-a u BiH značajan je faktor koji doprinosi miru ne samo u BiH već i u regionu. BiH nema kapacitet da se odupre uticajima različitih centara moći, koji je uvijek, zbog njene unutrašnje heterogenosti, mogu držati kao taoca i sredstvo vlastitih spoljnopolitičkih ciljeva. S druge strane, unutrašnji “zamrznuti konflikt” ne može se dugo održavati vlastitim naporima i kapacitetima. Time se na eksplicitan način potvrđuje da je BiH još uvijek “nedovršena država”, bez stvarnog suvereniteta, kako spolja tako i unutra. Kako stvari sada stoje, ugledajući se na prilike u okruženju, integracija u NATO bio bi posve logičan i obostran interes kako Saveza tako i BiH. Takav slijed događaja nije opravdan samo geopolitički, već i ekonomski. Trajna stabilizacija regiona podrazumijeva intenziviranje saradnje na zajedničkom odupiranju svim vojnim i nevojnim prijetnjama i izazovima, a jedini efikasan put za takvu saradnju je da se ona odvija u okviru iste bezbjednosne zajednice. Ovdje ne može a da nam se u budućnosti ne nametne pitanje kakve bi posljedice imala činjenica da BiH i Srbija postanu jedino “ne-NATO” ostrvo na Balkanu. Tranzitnost balkanskog prostora, uspostavljanje kulturoloških identifikacija i relacije lokalnih grupa sa određenim militantnim i proterorističkim pokretima u neposrednoj blizini (Bliski istok) mogli bi u doglednoj budućnosti ozbiljno uzdrmati i ugroziti funkcionisanje ali i samo postojanje pojedinih država zapadnog Balkana, na čijim teritorijama se nalaze i potencijalna krizna žarišta. Članstvo u NATO-u garantuje podijeljenu odgovornost za sve bezbjednosne rizike u evroatlantskom prostoru. Ono je siguran oslonac kako slabim tako i jakim državama da se i na nadnacionalnom nivou mogu uspješno zaštititi nacionalni interesi svake države članice

ponaosob. “Napuštanje određenih prerogativa suverenosti ne znači gubitak nadležnosti da se rješavaju nacionalni problemi, nego otvara put rješavanju ovih problema. Ne samo da se nacionalni suverenitet nadoknađuje transnacionalnim kooperativnim suverenitetom nego se ponovo zadobija preko saradnje” (Ćirić, 2008: 214). NATO za Bosnu i Hercegovinu ne treba da predstavlja samo puki “bezbjednosni kišobran”, već i okvir za lakši dijalog i političku saradnju na svim otvorenim pitanjima u regionu i šire. Takođe, kako se i do sada pokazalo, važan aspekt članstva je i stalno usavršavanje te podizanje odbrambenih sposobnosti i kapaciteta Oružanih snaga BiH usvajanjem standarda NATO-a. Time se vrše značajne uštede u domaćim budžetima, dobija na većoj efikasnosti i spremnosti da se Oružane snage uhvate u koštac sa različitim izazovima. Sam proces planiranja, obezbjeđenja i trošenja vojnih budžeta NATO članica postaje transparentniji, a jedan od osnovnih principa Saveza je i demokratska kontrola oružanih snaga, što je sa aspekta unutrašnje stabilnosti svake zemlje od primarne važnosti.

S druge strane, prepoznavanje jedne zemlje kao članice NATO-a znači i učvršćivanje povjerenja u njen politički i ekonomski sistem. Za potencijalne strane ulagače to predstavlja značajnu referencu kada je riječ o izvjesnosti i sigurnosti njihovih investicija. Sposobnost obezbjeđenja nesmetanog protoka roba, kapitala, ljudi i usluga te garancija za održivost investicija osnovni su preduslovi za ulaganje u neku zemlju. U tom smislu, članstvo bi pozitivno uticalo na gotovo sve ekonomske pokazatelje, ali i na popravljavanje ukupnog međunarodnog imidža BiH. Članstvom u NATO-u otvaraju se vrata domaćoj industriji, prije svih namjenskoj, na ogromno tržište svih zemalja članica, a i šire, kao i prilika za usvajanje najnovijih proizvodnih tehnologija i podsticaj naučnoistraživačkih

aktivnosti u ovoj oblasti. Kao dio Saveza, svaka država može postati i članica nekih od specijalizovanih agencija NATO-a za proizvodnju, kontrolu i razmjenu različitih roba i usluga za potrebe Saveza. Pri tome nove članice i kompanije unutar njih imaju prednost nad ostalima kod apliciranja na različite tendere. Prednosti koje se stiču u procesu približavanja i samim članstvom u Savezu zahtijevaju visoku posvećenost zajedničkim ciljevima i obavezu njihovog poštovanja.

Svaka zemlja daje i preuzima izvjestan broj dalekosežnih političkih obaveza, kao što su zaštita demokratskog karaktera društva, podržavanje i očuvanje principa međunarodnog prava, ispunjavanje obaveza koje proističu iz Povelje UN, Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, Helsinškog završnog akta i međunarodnih sporazuma o razoružanju i kontroli naoružanja: suzdržavanje od prijetnji ili od upotrebe sile protiv drugih država, poštovanje postojećih granica i rješavanje sporova mirnim putem. (www.mfa.ba)

Integracija u NATO, dakle, ne predstavlja samo proces strukturalnih promjena i prilagođavanja u oblasti odbrane i bezbjednosti, već kompleksniju te dublju reformu čitavog društvenog i političkog sistema. Kretanje u pravcu članstva je put demokratizacije društva, modernizacije i osnaživanja odbrambenih kapaciteta te nadnacionalne integracije u sistem kolektivne saradnje i odlučivanja o čitavom nizu pitanja. Stoga, zemljama koje imaju jasno izražena opredjeljenja za članstvo u Evropskoj uniji, kao što je to slučaj sa BiH, proces pridruženja u NATO može biti od velike koristi zbog kompatibilnosti ciljeva i interesa na koje su obje organizacije usmjerene. Civilni aspekti integracije u NATO, kao što su procesi promocije i uspostavljanja demokratskih političkih vrijednosti, zaštita ljudskih

i manjinskih prava itd., govore nam o opsegu mogućih benefita, ali i o rušenju stereotipa o Alijansi kao isključivo vojnom savezu. Usvajanjem i implementacijom rezolucija UN-a (kao npr. Rezolucije 1325) Savez nastoji u svim zemljama članicama razvijati i unapređivati najviši nivo međunarodno priznatih standarda u oblasti zaštite ljudskih prava i uopšte kvaliteta života. Kako su prvi značajni koraci ka integraciji BiH u Savez učinjeni još 2006. godine, pristupanjem Partnerstvu za mir (PfP) te intenziviranjem dijaloga 2010. godine i pozivanjem BiH u MAP, preostaje da se sada odlučno krene u fazu političke i institucionalne reforme na svim nivoima vlasti. Da bi se pomenuti procesi što efikasnije provodili, BiH mora iskoristiti mogućnosti i prilike koje se pružaju kroz Akcioni plan. Kroz MAP, kao NATO-ov program savjetovanja, pomoći i praktične podrške potrebama pojedinih zemalja koje žele da se pridruže Alijansi (www.nato.int), uspostavlja se najbliža saradnja te direktno pomaže i utiče na izgradnju funkcionalne demokratske države. BiH, kao partner NATO-a u regionu zapadnog Balkana, zajedno sa susjednim državama mora da preuzme sopstvenu odgovornost, a potom i da učestvuje u zajedničkoj politici stvaranja prosperitetnijeg i sigurnijeg okruženja.

Zaključna razmatranja:

Integracija u NATO znači ulazak u sistem kolektivne bezbjednosti, podijeljene odgovornosti i zajedničkog odlučivanja o globalnim pitanjima. Društveni i politički napredak ne samo da je uzrokovan tehnološkim već on neminovno mora i da ga slijedi. Integrirani svjetski poredak, mnogostruko povezan i osjetljiv na bilo koje impulse iz bilo kojeg dijela "sistema", u budućnosti će morati biti okrenut saradnji ali i izgradnji regionalnih i

globalnih institucionalnih sistema. U eri globalizacije nema više mjesta za ignorisanje značaja nadnacionalnih institucija. Pošto je svijet postao “globalno selo”, logično je da se njime i globalno upravlja. Danas, kantovski shvaćeno, niko nema pravo da zažmiri na nepravde koje se dešavaju narodima i državama širom svijeta, jer kako je i Kant govorio nepravda učinjena na bilo kojoj tački Zemlje osjeća se svuda (Kant, 1995, *Večni mir*).

Svoju šansu da se nađe u okrilju najmoćnije bezbjednosne pa i političke organizacije ima i Bosna i Hercegovina. Ostajući po strani ili ignorišući ove činjenice, propuštamo priliku i pravo da novim vidovima saradnje i stvaranjem novih koncepata suverenog odlučivanja učestvujemo u oblikovanju sopstvene budućnosti, ali i izbjegavamo sopstvenu odgovornost za uspostavljanje vladavine prava i mirne koegzistencije u svijetu. Pitanje ulaska BiH u NATO nije “pitanje svih pitanja”, kako to pojedini politički faktori u BiH zloupotrebljavaju u dnevno političke svrhe. Dramatizovanje ovog pitanja zapravo vodi kroz duge i teške lavirinte u kojima smo se svi u BiH, čini se, naučili gubiti. Političke elite moraju prestati da igraju igru na dva kolosijeka. Paradoksalno je da se na državnom ali i entitetskom nivou gotovo jednoglasno usvajaju dokumenti kojima se jasno trasira put ove zemlje u NATO a da se, s druge strane, to u javnosti, od dijela političkih elita (koje su, uzgred, i same podržale takvu politiku), osporava. Politički predstavnici dužni su da prepoznaju i javnosti stave do znanja šta integracija u NATO znači za BiH te da se na tom putu opredijele za implementaciju neophodnih reformi u domenu zakonodavstva ali i vođenja praktičnih politika.

Odbacujući politiku izolacije i prateći korake kojima se kreću zemlje regiona, BiH jasno treba da vidi svoju budućnost u političkim i bezbjednosnim okvirima evroatlantskih integracija. Na taj način usmjeravana politika može ovu zemlju povesti putem dugo očekivanog ekonomskog oporavka ali i političke demokratizacije društva. Samo sigurno okruženje može stvoriti predulove za normalan razvoj privrede, međunarodne saradnje i izvjesnije budućnosti svih stanovnika BiH.

Izvori:

- Ćirić, Jovana (2008): «Suverenitet u savremeno doba», u: Zbornik radova Filozofija i društvo, Beograd, Institut za filozofiju i društvenu teoriju.
- Kant, Imanuel (1995): Večni mir, Beograd, Gutembergova galaksija.
- Office of Information and Press (2001): NATO Handbook, Brussels, NATO.
- http://www.mfa.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/sjevernoatlantski_savez_nato/bih_i_nato/?id=11, 21. 4. 2015.
- http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49127.html, 21. 4. 2015.

Katarina Tadić

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU?

Sažetak: Članstvo Bosne i Hercegovine u NATO je već 2003. godine postavljeno kao cilj spoljne politike. Nakon nedavnih dešavanja u Ukrajini, evroatlantske integracije i jasna geostrateška opredeljenost države sada se nameću kao najvažnije spoljnopolitičko pitanje. Ranjivoj na bezbednosne globalne izazove, članstvo u NATO-u bi Bosni i Hercegovini pružilo neophodan nivo individualne i kolektivne sigurnosti, dok bi joj učešće na jednakim osnovama u donošenju odluka donelo legitimitet i ugled u međunarodnoj zajednici. Međutim, kako NATO nije samo politički, već i ekonomski savez, dobiti od članstva bi se ogledale pre svega u povećanju stranih investicija kroz kreiranje stabilnog poslovnog okruženja. Iskustva drugih postkomunističkih zemalja potvrđuju prisustvo “NATO-efekta” na ekonomiju. Konačno, članstvo u NATO-u bi bio dobar signal za zemlje članice Evropske unije o opredeljenosti države evropskim integracijama i spremnosti za preduzimanje neophodnih reformi.

Ključne reči: NATO, BiH, sigurnost, ekonomija, investicije, reforme

Rat u Bosni i Hercegovini je okončan 1995. godine potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma uz važnu odrednicu da njegovo sprovođenje garantuje međunarodna zajednica svojim mirovnim vojnim i civilnim snagama. Tokom proteklih dvadeset godina stvorene su pretpostavke za učvršćenje mira u zemlji razvojem ekonomije, povratkom izbeglica, unapređenjem međuetničkih odnosa, demokratizacijom zemlje i sprovođenjem reformi u cilju evropskih i evroatlantskih integracija. NATO je odigrao važnu ulogu u održanju mira u Bosni i Hercegovini, naročito u prvim godinama nakon rata koje su bile krucijalne za obezbeđenje poštovanja mirovnog sporazuma i funkcionisanje države.

Naime, odmah nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma NATO-om predvođene multinacionalne snage za provedbu mira (*Implementation Forces* – IFOR) angažovane su da okončaju neprijateljstva između Federacije Bosne i Hercegovine sa jedne i Republike Srpske s druge strane. Nakon godinu dana, 1996, IFOR je zamenjen Stabilizacijskim snagama (*Stabilization Forces* – SFOR), koje su imale zadatak da očuvaju mir i da doprinesu posleratnoj političkoj i civilnoj rekonstrukciji. Nakon 2002. godine angažovane su snage Evropske unije (EUFOR) da u saradnji sa sedištem NATO-a u Sarajevu doprinesu stabilnom i sigurnom okruženju u BiH, i koje su i danas prisutne. Istovremeno, uz snažnu podršku i asistenciju NATO-a, sprovedena je najvažnija i ujedno za mnoge najuspešnija reforma u BiH. To je reforma oružanih snaga kojom je od tri neprijateljske i prekobrojne vojske stvoreno jedinstveno i efikasno Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine.

Potom su, na sastanku Predsedništva BiH, 2003. godine usvojeni “Opći pravci i prioriteti za provođenje vanjske politike BiH” kojim su po-

tvrdena ranije izneta nastojanja da je opredeljenje zemlje i njenih institucija da ispune uslove neophodne za priključenje NATO-u. Bosna i Hercegovina je 2006. godine, zajedno za Srbijom i Crnom Gorom, pristupila Partnerstvu za mir, koji je prvi mehanizam saradnje uspostavljen između BiH i NATO-a.¹ Od 2008. godine Bosna i Hercegovina učestvuje i u Intenziviranom dijalogu, što je viši funkcionalni nivo saradnje sa Severnoatlantskim savezom. Dalje napredovanje i članstvo u Akcionom planu uslovljeno je postizanjem određenih ciljeva u političkim, ekonomskim i vojnim pitanjima i uspostavljanjem prakse interne kontrole državnih institucija. Istovremeno, ako pogledamo geopolitičku kartu regiona, Hrvatska i Albanija su već članice NATO-a, a Srbija je deo Partnerstva za mir, ali u poslednje vreme intenzivira svoje odnose sa Savezom. Crna Gora se takođe opredelila za članstvo, dok Kosovo ostaje sa snažnim prisustvom NATO-a. Sa druge strane, Turska, iako članica NATO-a, u poslednje vreme gaji političke aspiracije za stvaranje sopstvenog prostora ekonomskog i političkog uticaja, čije se posledice u Bosni i Hercegovini već osećaju. Rusija je, naročito nakon dešavanja u Ukrajini u poslednjih godinu dana, intenzivirala svoje aktivnosti na

---

1 **Partnerstvo za mir** je NATO-ov program usmjeren ka stvaranju povjerenja između ovog saveza i drugih zemalja istočne Evrope i nekadašnjeg Sovjetskog saveza. Obim saradnje određuje svaka država potpisujući Individualni partnerski program. Najčešće se radi o zajedničkim manevrima i ispunjavanju standarda NATO-a pri nabavci nove vojne opreme ili školovanju oficira. **Intenzivirani dijalog** pokriva širok spektar političkih, vojnih, finansijskih i sigurnosnih pitanja koja se odnose na moguće članstvo u NATO-u, bez prejudiciranja bilo kakve eventualne odluke Saveza o prijemu neke države u članstvo. U ovaj program se pozivaju zemlje koje su jasno izrazile svoju namjeru da žele postati njegove članice. **Akcion plan za članstvo** (MAP) nužan je korak u procesu integracije u NATO, ali dobivanje MAP statusa ipak ne pruža jamstva državi aspirantici za konačno postizanje punopravnog članstva u Savezu. Kao uvjet za članstvo u MAP-u od države aspirantice se očekuje da ostvari određene ciljeve u političkim i ekonomskim pitanjima. Za detalje vidi: http://www.fes.ba/files/fes/pdf/publikationen/2012/Prosirenje_NATO-a_na_Bosnu_i_Hercegovinu.pdf.

Balkanu, gde se, naročito u BiH, Srbiji i Crnoj Gori, takmiči za uticaj sa Evropskom unijom i Sjedinjenim Američkim Državama.

Stoga, imajući u vidu takvu konstelaciju snaga, kao i dalje krhke međuetničke odnose u državi, članstvo u NATO-u bi Bosnu i Hercegovinu učinilo delom šireg sistema bezbednosti u Evropi i doprinelo demokratizaciji i većem nivou sigurnosti. BiH se već nalazi pod kišobranom međunarodne zajednice, pa bi stoga članstvo u NATO-u omogućilo njenim političkim akterima smelije poteze i ubrzalo proces evropskih integracija. S druge strane, radi postizanja članstva, BiH bi morala u potpunosti poštovati principe tržišne ekonomije, što bi stvorilo stabilno ekonomsko okruženje i privuklo strane investicije pre svega. Sigurnost i prosperitet BiH su nerazdvojno povezani sa sigurnošću i perspektivama neposrednog okruženja, regije, Evrope i međunarodne zajednice u celini. Razmotrimo to malo detaljnije.

U dokumentu NATO-a objavljenom 1999. godine kao pretnje bezbednosti sa kojima se Savez suočava navode se “rizici koji dolaze sa mnogo strana i koje je često teško predvideti”. Takođe je jasno naglašeno da na bezbednosne interese Saveza mogu uticati i drugi, nevojni rizici, kao što su teroristički akti, sabotaze, organizovani kriminal, kao i remećenje tokova snabdevanja bitnim prirodnim bogatstvima. Navedeni bezbednosni rizici su danas realnost gotovo svih evropskih država, ne samo članica Saveza, i predstavljaju izazove sa kojima se odbrambeni nacionalni aparatus svakodnevno suočava. Štaviše, teroristički napad na policijsku stanicu u Bugojnu 2010. godine pokazao je da Bosna i Hercegovina nije imuna na dešavanja na globalnom nivou i da je meta savremenog terorizma u istoj meri kao i države zapadnog sveta. Osim toga, nedavna de-

šavanja u Gornjoj Maoči i incident sa zastavom “Islamske države” ukazuju na to da su pojedini delovi društva izloženi ekstremnom radikalizmu i da država mora da ima razvijene kapacitete da se suoči sa njima.

U isto vreme, Bosna i Hercegovina, usled nedovršenih reformi, i dalje nema bezbednosni aparatus spreman i sposoban da ispuni svoju svrhu, a to je da obezbedi individualnu i kolektivnu sigurnost svih članova društva. “Reforma odbrane je napravila jedinstven, iako još uvek nedovoljno jak odbrambeni sistem” (Maxwell, Olsen, 2013: 130) Stoga, prisutnost međunarodnih trupa na bosanskohercegovačkoj teritoriji kreira situaciju gde država nije članica Saveza, ali je taj Savez u isto vreme odgovoran za njenu bezbednost putem saradnje sa snagama EU. Učešćem u NATO-u Bosna i Hercegovina bi postala samostalna članica Saveza jednaka sa ostalima u svim pravima i obavezama koje iz toga proističu. Punopravnim članstvom država postaje sastavni deo mehanizma donošenja odluka. Treba naglasiti da se sve odluke u NATO-u donose konsenzusom, što praktično znači da se odluka ne može doneti bez saglasnosti jedne od članica (Turković, 2006). Dakle, u NATO-u svaka zemlja ostaje nezavisna i slobodna da donosi sopstvene odluke, ali zajedničkim planiranjem i deljenjem resursa one uživaju kolektivni nivo bezbednosti, koji je daleko veći od onoga koji bi svaka od njih mogla da postigne pojedinačno. Time bi Bosna i Hercegovina čak povratila deo svog suvereniteta učešćem na jednakim osnovama u donošenju odluka koje se tiču njene bezbednosti, umesto da je kao do sada samo konzument i sprovodilac tih odluka.

U kontekstu specifičnosti situacije u kojoj se Bosna i Hercegovina nalazi važno je spomenuti i pitanje demilitarizacije, koje se veoma često

spominje kao antiteza članstvu u NATO-u, a koja je po mnogo čemu neodrživa. Najpre, funkcija oružanih snaga ne treba da bude odbrambena u samo klasičnom smislu tog pojma. Imajući to na umu, značajno je ukazati na to da su prošlogodišnje poplave izbacile na površinu sve dobro što Oružane snage BiH mogu da pruže u najtežim trenucima, a što i jeste njihova misija. Značajni rezultati postignuti su i u uništavanju naoružanja i minsko-eksplozivnih sredstava. Osim toga, bez demilitarizacije i smanjenja vojske u zemljama u regionu (pre svega se misli na Srbiju i Hrvatsku) svako zagovaranje demilitarizacije Bosne i Hercegovine ne bi imalo smisla.

S druge strane, važno je spomenuti i da, iako svi politički predstavnici jesu deklarativno saglasni u tome da je članstvo u NATO-u značajno kao faktor stabilizacije unutar jedne zemlje, kratkoročni politički interesi i nejasna strategija budućeg razvoja zemlje doveli su do stagnacije u odnosima sa NATO-om i čak postavili pitanje dalje saradnje.² Međutim, kako je nedavno rečeno na konferenciji “NATO i Jugoistočna Evropa: Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija i Hrvatska”, “imajući u vidu novu varijablu sigurnosti koja se pojavila sa krizom u Ukrajini, pitanje ulaska BiH u NATO pojavljuje se kao najvažnije vanjskopolitičko pitanje za BiH”³.

---

2 Pitanje nepokretne imovine je dovelo u pitanje dalje napredovanje Bosne i Hercegovine u integraciji u NATO. Akcioni plan za članstvo će biti aktivan tek kada se vojna imovina uknjiži kao vlasništvo države, odnosno omogući njeno korištenje od nadležnih entiteta, kantona ili opština u BiH.

3 Izjavu je dao profesor Nerzuk Ćurak na konferenciji koja je održana u martu ove godine u organizaciji Atlantske inicijative. Više na: <http://ceas-serbia.org/root/index.php/sr/ceas-novosti/2301-atlantska-inicijativa-organizovala-konferenciju-u-sarajevu-nato-i-jugoistocna-evropa-bosna-i-hercegovina-crna-gora-srbija-i-hrvatska>.

Ujedno, u raspravama u vezi sa približavanjem NATO-u često se pažnja posvećuje samo političkim i bezbednosnim pitanjima, stavljajući u drugi plan činjenicu da je NATO uz političko-vojni savez i savez ekonomija zasnovanih na tržišnom principu. Ako se pogleda Severnoatlantska povelja, član 2. kaže: "Potpisnice će pridonositi daljnjem razvoju mirnih i prijateljskih međunarodnih odnosa jačajući svoje otvorene institucije, promičući uvjete stabilnosti i boljitka. Težit će uklanjaju sukoba u svojim međunarodnim ekonomskim djelatnostima i podpirat će međusobnu ekonomsku suradnju." Dakle, ekonomska saradnja nije ograničena samo na vojnu industriju i usluge, već se odnosi na celokupnu nacionalnu ekonomiju svake države članice.

Ako pratimo istraživanje koje je Centar za sigurnosne studije iz Sarajeva sproveo 2009. godine, argument koji se najčešće koristi u prilog članstvu u Alijansi je "učinak 'sigurnosnog kišobrana', odnosno činjenica da se participira u društvu najrazvijenijih država svijeta stvaraju učinak 'ekonomske poželjnosti', te dovode do porasta izvoza, jačanja ekonomije, jeftinih kredita, što u konačnici rezultira povećanim standardom za sve građane" (Hadžović, 2009: 7). Stoga, jasna veza između nacionalne sigurnosti zemlje i njenog razvoja, posebno povećanje direktnih stranih investicija (dalje: DSI), vidi se u procenama koje se izvode da bi se utvrdila isplativost investicije, koja uključuje više determinanti. Tako, ako pratimo istraživanje objavljeno pod pokroviteljstvom Međunarodnog monetarnog fonda, determinante koje utiču na DSI su: veličina tržišta i potencijal za rast; otvorenost zemlje; vrednost uvoza i izvoza; efekat udruživanja kompanija i politička stabilnost i institucije (Walsh, Yu, 2010: 5-8). Naravno relativna važnost svake determinante zavisi od same prirode investicija, međutim jasno je da ukupnost sigurnosnih,

političkih i ekonomskih rizika igra važnu ulogu u proceni isplativosti investicije. Sa druge strane, kreditni rejting države predstavlja procenu sposobnosti i spremnosti države da pravovremeno i u potpunosti izmiruje svoje obaveze prema kreditorima. Na primer, agencija Moody's u proceni rizika zemlje uključuje četiri indikatora: ekonomska snaga, institucionalna snaga, finansijska snaga vlade i podložnost riziku. Ujedno, druga agencija Standard & Poor's kao jednu od svojih devet analitičkih kategorija uključuje također politički rizik (Hadžović, 2009).

Iako su kategorije rizika veoma fluidne i teško ih je definisati jer se tiču političkog, pravnog, sigurnosnog aspekta, kao i globalnih i regionalnih rizika, jasno je da percepcija sigurnosti jedne zemlje igra značajnu ulogu. "Iako je teško detektovati tačan udeo koji samo članstvo u NATO donosi u ekonomskom smislu, sve nove zemlje članice su se saglasile da je u njima nakon ulaska postojao takozvani 'NATO efekat' – od porasta BDP nadalje" (Milić, 2014). Takođe je uočeno da je na primer kod gotovo svih članica došlo do povećanja DSI-ja. U godini kada je Rumunija ušla u NATO, DSI u tu zemlju porasle su za 141 odsto (Ejdus, 2006). Slična je situacija i u Sloveniji i Slovačkoj, koje su u NATO ušle 2004. godine, gde su već u godinama neposredno pre pristupanja zabilježene visoke stope rasta priliva DSI-ja. (Milić, 2014). Takođe, važno je napomenuti da je kod susedne Hrvatske primetan rast DSI-ja u periodu nakon poziva u članstvo 2005. godine. Mada je u analizama često teško jasno napraviti razliku između članstva u NATO-u i integracije u EU, primer Albanije, koja je ušla 2009. godine u NATO, a na početku je procesa EU integracije, može da bude jasan pokazatelj šta su benefiti članstva. U ovoj zemlji u periodu od 2006. do 2010. godine priliv DSI-ja je porastao više nego tri puta, dok je samo u periodu 2009/2010. godine

taj rast iznosio 17 procenata. Poverenje investitora se povećalo, dok su se procene rizika znatno smanjile. Kako autori navode, "Članstvo Albanije je značajno popravilo njenu sliku kod stranih investitora, imajući u vidu da je Albanija i dalje percipirana kao zemlja visokog političkog rizika kao rezultat konflikta i ratova koji su se desili tokom devedesetih godina na Balkanu» (Dragusha, Osmani, 2010). Sa druge strane, primeri Bugarske i Rumunije pokazuju da NATO pridruživanje ima i direktan efekat na kreditni rejting zemlje, jer pokazuje poverenje u funkcionisanje jedne države. Tako su u prvim godinama nakon 2004. godine, dakle pre pristupanja zemalja EU, obe zemlje zabeležile poboljšanje kreditnog rejtinga (Hadžović, 2009).

Da zaključimo, iako je prošlo dvadeset godina nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma, Bosna i Hercegovina se i dalje suočava sa pitanjima koja se tiču ustrojstva njenih institucija i odnosa konstitutivnih naroda. U isto vreme, svet se značajno i ubrzano menja, postavljajući nove izazove pred nacionalne države i tražeći brze odgovore i zajedničke akcije. Imajući u vidu kontinuiranu prisutnost međunarodne zajednice i snaga EUFOR-a, članstvo u NATO-u bi bilo najbolji garant sigurnosti, stabilnosti i prosperiteta za Bosnu i Hercegovinu. Država bi postala jednaka u pravima i obavezama, i povratila bi deo svog suvereniteta, kao što je već napomenuto, dok bi istovremeno postala atraktivno okruženje za priliv stranih investicija. Sa druge strane, s obzirom na to da je članstvo u Savezu već definisano kao jedan od prioriteta spoljne politike, ispunjenjem obaveza i pristupanjem NATO-u država bi pokazala ozbiljnost u ispunjenju preuzetih obaveza i sposobnost sprovođenja odluka koje proističu iz članstva. To bi bio dobar signal za zemlje članice Evropske unije o opredeljenosti države evropskim integracijama i spremnosti

za preuzimanje neophodnih reformi. Ukratko, članstvo u NATO-u bi imalo višestruke prednosti za Bosnu i Hercegovinu, stoga spremnost sadašnjih članica da prihvate BiH kao ravnopravnu članicu ne sme biti još jedna propuštena šansa.

Literatura:

- Čehulić, Lidija (2004): «NATO i novi međunarodni odnosi», Zagreb, Atlantsko vijeće Hrvatske.
- Edjus, Filip (2006): “Jeftinije je ući u NATO”, [e-book] Beograd, Beogradski centar za bezbednosnu politiku.
- Friedrich Ebert Stiftung i Vanjskopolitička inicijativa (2012): “Politička analiza: Proširenje NATO-a na Bosnu i Hercegovinu”, http://www.fes.ba/files/fes/pdf/publikationen/2012/Prosirenje_NATO-a_na_Bosnu_i_Hercegovinu.pdf, 1. 4. 2015.
- Hadžović, Denis (2009): “Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu”, Sarajevo, Centar za sigurnosne studije.
- Maxwell, Rohan and Olsen, John Andreas (2013): “Destinacija NATO – reforma odbrane u Bosni i Hercegovini 2003-2013”, London, Kraljevski institut združenih vidova odbrambene i sigurnosne studije.
- Milić, Jelena (2014): “Deset razloga za ulazak u NATO”, www.ceas-serbia.org
<http://ceas-serbia.org/root/index.php/sr/prenosimo/2875-deset-razloga-za-ulazak-u-nato>, 26. 3. 2015.

- Turković, Bisera (2006): “NATO od sigurnosnog saveza do savremenih izazova”, Sarajevo, Centar za sigurnosne studije.
- Walsh, James P. and Yu, Jiangyan (2010): “Determinants of Foreign Direct Investment: Sectoral and Institutional Approach”, www.imf.org, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp10187.pdf>, 7. 4. 2015.

Haris Delić

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU?

Sažetak: Integracija u NATO u sigurnosnom smislu nije opcija za BiH, to je jedini put. Taj put donosi brojne prednosti kako u očuvanju sigurnosti i opstanka Bosne i Hercegovine u postojećim granicama tako i u neposrednom utjecaju na poboljšanje života u ovoj zemlji, pružanjem sigurnosti investitorima, koji ne žele da ulažu tamo gdje njihove investicije nisu sigurne. Članstvo u NATO-u donosi BiH također bijeg iz anonimnosti i mogućnost učestvovanja u glasanju o svim bitnim stvarima u svijetu o kojima NATO odlučuje.

Ključne riječi: *NATO, značaj, BiH, integracije, privreda, sigurnost*

Djed mi je često govorio: “Sine, nikad ne idi ulicom sam. Pune su nam ulice manijaka, napast će te ko.” Sa mnom su uglavnom išli Nikola, košarkaš od preko dva metra, i Tarik, koji je malo niži, također košarkaš, i dok smo hodali tako zajedno niko nam ništa nije mogao niti pokušavao. Međutim, jednog dana žurio sam preko Plavog mosta, sam, kada su me

opkolila tri momka i počela da mi prijete kako će me baciti s mosta ako im ne dam svoj mobitel. Shvatio sam odmah da nemam šanse protiv njih trojice i da nije pravo vrijeme da se pravim hrabar, pa sam im dao mobitel bez razmišljanja, želeći samo da me puste i da odu od mene.

Znao je djed zašto to govori, dva rata je preživio – onaj četrdeset prve i ovaj od devedeset druge do devedeset pete. Znao je najbolje kolika opasnost vreba čovjeka kada ide sam, a htio je da sačuva svog unuka. I otac mi je morao ratovati, srećom vratio se. Mnogi nisu. Eno, moj komšija Ismet nikad nije dočekaao svoga oca, a rekao mu je da će se vratiti. On bi se sigurno i vratio, ali najmanje se tu on pitao. Odlučivale su puške i rat. Da nismo malo pretjerali i s tim ratovima? Da pokušamo o nečem drugim da odlučujemo?”

“Znaš li ti, Tarik, da su i naši pradjedovi, djedovi i očevi ratovali? Pa to su tri generacije prije nas. Zastrašujuće. Šta sad, mi bismo trebali, kao, nastaviti tradiciju?”, upitah ga i ne očekujući odgovor.

“Pa, pravo da ti kažem, to je strašno”, odgovori mi Tarik.

“Ali postoji način da se to spriječi, da se konačno prekine tradicija. Samo, eto, prije su bila druga vremena pa se to nije moglo, ali sad se može. Do nas je.”

“Na koji način misliš?”, upita Tarik.

“Pa, jednostavno je – članstvom u NATO-u. Skoro sam ja to istraživao, to mi je i buduća struka, a i zanima me. Čime je, eto, Ismet zaslužio da

danas nema oca? Ničim, fin momak, nikad ništa loše nije uradio, i eto šta mu se desi”, odgovorih mu.

“Pa kako će nam NATO pomoći? Slušao sam i ja nešto o tome, ali ipak mi nije sasvim jasno.”

“Pa, vidi, želi li da ima budućnost bolju i sigurniju od prošlosti”, odgovorih, “BiH mora imati što više jakih partnera, mora ostvariti što više veza s drugim zemljama. Bez tih partnera ona je, zbog svog geografskog položaja i nemogućnosti da se sama odbrani, u stalnoj opasnosti. Sjećaš se šta se meni desilo onda na mostu kad sam bio sam, a ona trojica me napala pa se nisam mogao odbraniti? Eto, tako ti je nama danas. Ovako sami, nedovoljno smo jaki da se odbranimo, pa smo samim tim i privlačniji svima. Ne mi, nego ono što imamo, a što je vrijedno. Ova dešavanja u Ukrajini¹ najbolje su pokazala da se zemlje, pa i one neuporedivo veće i vojno jače od Bosne i Hercegovine, ne mogu odbraniti same. Iz tih razloga, za BiH je članstvo u NATO-u možda i važnije od članstva u Evropskoj uniji. Imam ja u torbi to što sam istraživao, sad ću ti pokazati.”

“Pa hajde, baš da vidim.”

“Evo vidiš, NATO je međunarodna organizacija vojno-političke prirode, osnovana 1949. godine potpisivanjem Sjevernoatlantskog ugovora (Vašingtonski ugovor).² Prednosti koje bi Bosna i Hercegovina ostvarila članstvom u NATO-u su dvojake prirode. S jedne strane, za članstvo je potrebno ispuniti određene uvjete, a ti uvjeti su navedeni u dokumentu

1 The Ukraine Crisis Timeline, <http://csis.org/ukraine/index.htm>

2 NATO, <http://hr.wikipedia.org/wiki/NATO>

Put u Partnerstvo za mir³, u kojem se navode svi uvjeti i sve reforme koje BiH mora ispuniti kako bi postala članica NATO-a.

Tako se traži rješavanje svih međunarodnih, etničkih ili teritorijalnih sporova po državama mirnim putem; demonstracija zalaganja za vladavinu zakona i ljudska prava; uspostavljanje demokratske kontrole nad oružanim snagama i unapređenje stabilnosti i dobrobiti kroz ekonomsku slobodu, društvenu pravdu i odgovornost prema okolišu, sposobnost države da doprinese kolektivnoj odbrani i novim misijama Saveza, sposobnost ispunjavanja obaveza kao članice NATO-a, sigurnosna pitanja te pravni aspekti.⁴ Dakle, potrebno je izvršiti brojne reforme koje same po sebi olakšavaju funkcioniranje unutrašnjeg poretka u BiH, smanjuju izdatke za oružane snage⁵ i dovode BiH do članstva u Sjevernoatlantskom savezu.”

“Aha, aha”, reče Tarik, “pa ove reforme su baš ono što nam treba. Sporost unutrašnjih reformi nas i koči. A šta bismo mi imali nakon toga, kad postanemo članica NATO-a?”

“Pa, prednosti su brojne i jako značajne, pogotovo za složenu zemlju kao što je naša, sa još uvijek svježim ratnim iskustvom. Da bi se očuvalo njeno postojanje u međunarodno priznatim granicama, kako je to pred-

3 Glavni ciljevi Partnerstva za mir su unapređenje transparentnosti u planiranju državne odbrane i razvijanju vojnog budžeta, demokratska kontrola oružanih snaga država, kao i razvijanje kapaciteta za zajedničke aktivnosti između snaga partnerskih zemalja i članica NATO-a, naprimjer u mirovnim misijama ili operacijama u slučaju katastrofa, “Put u Partnerstvo za mir”, Izvještaj komisije za reformu odbrane u Bosni i Hercegovini, septembar 2003.

4 “Put u Partnerstvo za mir”, Izvještaj komisije za reformu odbrane u Bosni i Hercegovini, septembar 2003.

5 Jedan od primjera je i formiranje oružanih snaga na državnom nivou, za razliku od onih koje su postojale na entitetskom nivou i zahtijevale veća izdvajanja.

viđeno članom 1. njenog Ustava⁶, te da bi se prevazišli izazovi s kojima se suočava BiH u poslijeratnom periodu, nužna je njena kooperacija s drugim državama putem članstva u NATO-u. Bosni i Hercegovini su potrebni jaki partneri u njenoj borbi za očuvanje vlastitog postojanja i samostalnosti, te u zaštiti od pretenzija drugih zemalja na njen teritorij, kao i od secesionističkih ideja. Znaš i sam šta sve slušamo i vidimo na dnevnicima, kakve poruke čujemo. Članstvom u NATO-u BiH bi dobila zaštitu i sigurnost koju ne bi mogla ostvariti sama, a garant za to je i odredba člana 5. koja kaže kako su stranke saglasne da će se oružani napad na jednu ili više njih u Evropi ili u Sjevernoj Americi smatrati napadom na sve njih, te su stoga saglasne da će, u slučaju takvog oružanog napada, svaka od njih, u ostvarivanju prava pojedinačne ili kolektivne samoodbrane priznatog članom 51. Povelje Ujedinjenih naroda, pomoći stranci ili strankama koje su napadnute, poduzimajući odmah, pojedinačno i zajedno s drugim strankama, mjere koji se smatraju potrebnima, uključujući upotrebu oružane sile, radi uspostavljanja ili održavanja sigurnosti sjevernoatlantskog područja. Dakle, članstvom u NATO-u države u regiji bi konačno bile na istoj strani, jamčile bi jedna drugoj sigurnost i pomoć u slučaju napada neke treće države i ne bi predstavljale prijetnju jedna drugoj. Mir i sigurnost na području Zapadnog Balkana⁷ umnogome zavise od mira u Bosni i Hercegovini. Zbog toga članstvo BiH u NATO-u ima značaj koji uveliko nadilazi granice BiH. Ono je preduvjet za mir u cijeloj regiji.”

---

6 Ustav Bosne i Hercegovine, s prijevodom na bosanski jezik, http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf

7 Zapadni Balkan je politički pojam kojim se izražava strategija EU prema prostoru bivše SFRJ bez Slovenije, plus Albanija. Prostor Zapadnog Balkana tačno je određen u dokumentu “Proces stabilizacije i pridruživanja država JI Evrope” (Bruxelles, 26. 5. 1999), Najetović, Džemal (2007): Geopolitički položaj Bosne i Hercegovine u evroatlantskim integracijama Zapadnog Balkana, Sarajevo, DES-Sarajevo.

“A zamisli kako bi bilo dobro kad bi sve zemlje u regiji bile u NATO-u, koliko bi ovo područje bilo sigurnije. Što više mislim o tome, sve mi se više čini da je to i jedino rješenje za probleme koje mi ovdje imamo, za neku stalnu opasnost i strah ljudi od nekog novog rata. A toliko je toga lijepog ovdje. Razlike među nama su ono što nas čini zanimljivim. Pa zamisli ti kako bi bilo kad bi svi ljudi bili isti? Hodaš ulicom, a ono svaki čovjek isti, ista odjeća, ista frizura, pa to je tako depresivno i dosadno. Bogatstvo i jest u različitostima, samo treba pomiriti te različitosti”, reče Tarik nakon što sam mu pročitao dio istraživanja koje sam napravio.

“Pitanje je”, rekoh ja, “kako bi se stvari uopće i odvijale na području BiH i regije da su zemlje bivše Jugoslavije bile članice NATO-a devedesetih godina? Možda je upravo Sjevernoatlantski savez (NATO) zapravo ta karika koja će osigurati trajni mir na području zemalja bivše Jugoslavije, mir koji je bilo tako teško ostvariti u proteklom periodu? No, na put do tog mira treba poći od Bosne i Hercegovine.”

“Dovoljno je što su naša djetinjstva bila izgubljena”, reče Tarik. “Ljudi su ovdje gladni, a glad ne pita za nacionalnost. Žele posao, žele da žive, a ne da preživljavaju.”

“Pa, NATO bi nam pomogao, indirektno, i oko toga. Za nas, kao državljane Bosne i Hercegovine, koja je, prema podacima Svjetske banke⁸ za 2013. godinu na 111. mjestu (od 193 države) prema visini BDP-a⁹, jako je

---

8 World Bank, “Gross domestic product 2013”, <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>

9 Bruto domaći proizvod (BDP, engl. *Gross domestic product* – GDP) makroekonomski je indikator koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u zemlji tokom dane godine, izraženo u novčanim jedinicama, (http://hr.wikipedia.org/wiki/Bruto_doma%C4%87i_proizvod)

važno da članstvo u NATO-u pomaže razvoju privrede, jer obezbjeđuje sigurnost za strane investitore, koji ne žele ulagati tamo gdje njihove investicije neće biti sigurne. Evo, recimo, u Češkoj od 1999. godine, kada je postala članica NATO-a, broj direktnih stranih ulaganja se udvostručio.¹⁰

U Mađarskoj se, opet, očekivao pad stranih investicija nakon provedene privatizacije 1997. i 1998. godine, međutim nakon što je Mađarska postala punopravna članica NATO-a broj stranih investicija je naglo porastao, a jedna studija pokazuje da će, kao direktan rezultat članstva, strane investicije porasti na dodatnih 50 miliona dolara.¹¹ Strana ulaganja bi umnogome oporavila našu privredu koja je, da se ne lažemo, klinički mrtva, te osigurale poboljšanje cjelokupnog standarda u zemlji, što se reflektuje i na ostale sfere života u BiH.”

“Tačno, bolje stanje u privredi dovodi do poboljšanja zdravstvenog i socijalnog osiguranja, do povećanja ulaganja za obrazovanje, do poboljšanja putne infrastrukture, što je za Bosnu i Hercegovinu, kao zemlju koja spaja zapadnu i centralnu Evropu sa južnom i istočnom, jako bitno”, zaključio Tarik.

“Upravo to, a isto tako, članstvom Bosna i Hercegovina izlazi iz međunarodne anonimnosti, postaje država koja ima pravo glasa o svim bitnim događajima u svijetu vezanim za održavanje mira i sigurnosti.¹²

10 Baker, Mark: “NATO: Investment Data Show Economic Benefits For New Members”, <http://www.rferl.org/content/article/1099664.html>

11 Ibid.

12 Tako npr. ulaskom Republike Hrvatske u NATO savez, 1. travnja 2009. godine, članovi Izaslanstva Hrvatskoga sabora u Parlamentarnoj skupštini NATO-a dobivaju status punopravnih članova Skupštine, a time i pravo glasa. Članovi glasuju pojedinačno, mogu glasovati “za” ili “protiv” ponuđenog prijedloga, a odluke se donose jednostavnom većinom (natpolovičnom većinom glasova prisutnih zastupnika), Izaslanstvo Hrvatskoga sabora u Parlamentarnoj skupštini NATO-a, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=5304>

NATO i Evropska unija strateški su partneri u brojnim oblastima.¹³ Jako je zanimljiv podatak da nijedna bivša komunistička zemlja nije postala članica Evropske unije a da prethodno nije bila članica NATO-a.¹⁴ To znači da je put Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju popločan i članstvom u Sjevernoatlantskom savezu.

Sve ti je, moj Tarik, tako otvoreno za nas, samo smo mi izgleda zatvoreni za sve. Mi smo ti oni putnici u autobusu koji je nekamo krenuo, ali iz nekog razloga se zaustavio na stanici i svi se osvrću okolo pitajući se zašto stoje u mjestu kad je put pred njima. Djeca odrastaju, njihovo djetinjstvo prolazi, stariji ljudi umiru, život prolazi. Nemamo svi toliko vremena za čekanje boljeg života. Jednog dana u historijskim udžbenicima će pisati datum kada je Bosna i Hercegovina postala članica NATO-a. O tome će učiti djeca sa mnogo sretnijim djetinjstvom od našeg. Živjet će sigurnije, neće slušati svakodnevno tuđe zveckanje kopljima nad svojim glavama, imat će dovoljno vremena da budu djeca, za razliku od nas koji nikad nismo imali to vrijeme. Mi, generacija tranzicije, najbolje znamo sve teškoće odrastanja u nesigurnom okruženju, kada te ostave da se boriš sam, a ti si preslab da bi uspio.

Zato im dugujemo puno bolji svijet od ovog koji smo mi zatekli. Budućnost počinje onog trenutka kada sadašnjost počnemo činiti boljom za sebe.

Zato ja biram NATO, jer smatram to adresom na kojoj naš ljepši svijet počinje.

---

13 The NATO-EU Strategic Partnership, <http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/press-kit/006.pdf>

14 Ovo je izjavio profesor beogradskog Fakulteta političkih nauka Predrag Simić na promociji časopisa "Novi vek", 27. 8. 2012.

Zbog svih djevojčica i dječaka koji ne zaslužuju ružan svijet.

Zbog svih nas koji, ipak, zaslužujemo bolji život.”

Izvori:

- Najetović, Džemal (2007): Geopolitički položaj Bosne i Hercegovine u evroatlantskim integracijama Zapadnog Balkana, Sarajevo, DES-Sarajevo.
- “Put u Partnerstvo za mir”, Izvještaj komisije za reformu odbrane u Bosni i Hercegovini, septembar 2003.
- Baker, Mark: “NATO: Investment Data Show Economic Benefits For New Members”, <http://www.rferl.org/content/article/1099664.html>
- NATO, <http://hr.wikipedia.org/wiki/NATO>
- The NATO-EU Strategic Partnership, <http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/press-kit/006.pdf>
- Ustav Bosne i Hercegovine, s prijevodom na bosanski jezik, http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf
- World Bank, “Gross domestic product 2013”, <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>
- Wikipedia, Bruto domaći proizvod, http://hr.wikipedia.org/wiki/Bruto_doma%C4%87i_proizvod

Valentina Marić

ŠTO INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU?

Sažetak: U ovom eseju bit će govora prvenstveno o povijesnim intervencijama NATO-a u Bosni i Hercegovini tijekom ratnih sukoba. Podsjetit ćemo se kako je tekao razvoj situacije i što je sve NATO postigao za to vrijeme, te njegovu genezu i promjenu brojčanog stanja. Nakon toga razlaže se pojedinačno svaka mogućnost pomoći NATO-a koju bi Bosna i Hercegovina mogla koristiti kao buduća članica. Tu se ubrajaju pomoć pri nastanku prirodnih katastrofa, pomoć pri nalasku mina iz prethodnog rata, pomoć u smanjenju trgovine oružjem, pomoć u suzbijanju terorizma, mogućnost obrazovanja u raznim projektima itd. Lepeza mogućnosti koju pruža NATO svojim članicama je velika i bilo bi od velikog značaja da i Bosna i Hercegovina postane članica. No, najveće značajke integracije Bosne i Hercegovine u NATO su konsolidacija mira, ekonomski i socijalni razvoj.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, NATO, pomoć, terorizam, zaštita, integracija, mir*

Uvod

Osnovna svrha NATO-a je garancija slobode i sigurnosti svojim članicama u skladu sa načelima Povelje Ujedinjenih naroda. Napad na jednu članicu smatra se napadom na cijeli Savez i time članice moraju reagirati kako bi pripomogle članici u nevolji. To su prepoznale države Balkana koje su bile pogođene ratnim sukobima u 20. stoljeću, kako bi osigurale dugoročnu stabilnost, zaštitu i mir. Neke države su svoju integraciju izvele brzo, neke sporo, a neke stagniraju.

Cilj Bosne i Hercegovine je ulazak u NATO i Europsku uniju. Glavni razlog tomu je percepcija sigurnosti koju Savez nudi uslijed terorističkih napada i drugih sigurnosnih poteškoća koje mogu zahvatiti državu. Međutim, ne treba zanemariti ni ekonomske i socijalne beneficije pogodne za razvoj. Osim što je NATO vojni savez, on je također i ekonomski, što znači da svaka članica ima funkcionirajuću, razvijenu ekonomiju, koja upravo u ovakvom modelu suradnje nalazi mogućnosti i prostor za jačanje svoje ekonomske moći. Tako i članak 2. Ugovora o NATO-u poziva na socijalni i ekonomski razvoj unutar Saveza, koji se konkretizira suradnjom putem Ekonomskog odbora NATO-a. Pod pojmom ekonomske suradnje ne podrazumijeva se samo suradnja u području vojne industrije, već se odnosi na cjelokupno područje nacionalne ekonomije.

Ne treba zanemariti ni naučnu suradnju i suradnju u zaštiti okoliša. Različite vrste stipendija nude se znanstvenicima koji rade u zemljama članicama NATO-a ili partnerima NATO-a. Zemljama partnerima omogućava se i pomoć na stvaranju bazne infrastrukture za kompjutersko umrežavanje. Također, mladim stručnjacima iz raznih oblasti nauke

(elektrotehnike, politologije, prava, ekonomije itd.) ulaskom u NATO otvaraju se vrata za zapošljavanje u civilnim i vojnim strukturama NATO-a. Dakle, članstvo u NATO-u ima globalne, geopolitičke ali i geoekonomske implikacije na zemlju članicu.

Što integracija u NATO znači za Bosnu i Hercegovinu?

Neizostavno je spomenuti ratne sukobe koji su pogodili Bosnu i Hercegovinu zbog raznih spletova okolnosti, koje ovom prilikom ne želim doticati iz razloga što o tome nema usuglašenog stava. “Nema nijednog velikog događaja u povijesti Bosne i Hercegovine koji tri glavne vjerske i etničke skupine doživljavaju jednako” (Kasapović, 2005: 199-200). Ono što se može sa sigurnošću reći je to da su strane snage imale najveći udio u zaustavljanju ratnih sukoba i sprečavanju još veće demografske katastrofe. Snage NATO-a su prvi put u povijesti svoga postojanje djelovale na terenu kako bi se zaustavilo daljnje krvoproliće. Osim pomoći korištenjem vojnih snaga, NATO je težio uspostaviti trajni prekid neprijateljstava, osiguranje, podršku, osigurati trajne mjere sigurnosti i kontrolu naoružanja. Vojne snage NATO-a uspjele su smiriti rasplamsalu vatru ratnih sukoba, što je bio i glavni cilj. “Breme povijesne, i kolektivne i pojedinačne odgovornosti, bilo je preteško. Svaki je povoljan rezultat – a to je tada značilo, prije svega, obustavu rata, te eventualno prve korake ka miru – uključivao brojne kompromise” (Prlić, 1998: 74). Nakon što je razmješteno 60 tisuća vojnika Provedbenih međunarodnih snaga, UNPROFOR se povukao iz Bosne i Hercegovine. Snage NATO-a, koje su dobile naziv IFOR, imale su na raspolaganju mogućnost upotrebe sile u slučajevima da potpisnice Sporazuma prekrše dano obećanje. IFOR su zamijenile manje Stabilizacijske snage (SFOR) 1996. godine.

Mirovne snage pomagale su izbjeglicama i prognanima da se vrate u svoje domove i doprinijele su reformi bosanskih vojnih snaga. Kako se sigurnosna situacija postepeno poboljšavala, broj mirovnih snaga u državi se progresivno smanjivao sa 60.000 vojnika poslanih na početku na oko 7.000 u 2004. godini. NATO je u zemlji zadržao vlastito vojno zapovjedništvo, koje je usmjereno na pomaganje bosanskim vlastima u obrambenoj reformi i u pripremi zemlje za članstvo u Partnerstvu za mir. Osim toga, radi na borbi protiv terorizma, hvatanju osumnjičenika za ratne zločine i prikupljanju obavještajnih podataka. Tek 2004. godine, približavanjem Bosne i Hercegovina euroatlantskim integracijama i Partnerstvu za mir, došlo je do reforme vojske u Bosni i Hercegovini formiranjem Ministarstva obrane na razini države. Dakle, kao vojno-obrambeni savez NATO je izvršio svoju glavnu zadaću u Bosni i Hercegovini, a to je zaustaviti rat, što je bilo sasvim dovoljno, ali NATO nije imao nešto većeg utjecaja na područjima koja su trebali riješiti domaći političari. O tome u svom pismu Holbrooke Clintonu piše: "Ali protivljenje NATO-u da ode dalje od relativno suženih tumačenja njegove misije ostavilo je zjapeću rupu u bosanskom 'loncu opstanka'" (Holbrooke, 1998: 340). Sam ovaj citat navješćuje dvadesetogodišnje nenalaženje zajedničkog jezika bosanskohercegovačke političke elite kojoj je zadaća oporaviti ratom pogođenu državu, kojoj je posredstvom stranih intervencija pružena prilika za novi početak. Neizostavno je spomenuti koliko je novca uloženo u oporavak Bosne i Hercegovine koji se slio sa svih strana. Dok se susjedna Republika Hrvatska polako ali sigurno oporavljala i razvijala, Bosna i Hercegovina je, blago rečeno, stagnirala.¹ Inače, nakon završetka pristupnih pregovora, sukladno protokolu, Hrvatska je poslala

---

1 Više o kronologiji pristupanja Republike Hrvatske u NATO može se naći na: <http://www.nato.hr/kronologija-pristupanja-republike-hrvatske-nato-u>, 29. 3. 2015.

NATO-u pismo o namjerama, zajedno s utvrđenim vremenskim programom dovršetka potrebnih reformi, pa je potom uslijedilo i potpisivanje Protokola o pristupanju koji je 9. srpnja 2008. godine potpisalo svih 26 zemalja NATO-a (Lasić, 2010).

Ovo je bio kratki pregled djelovanja i uloga NATO-a za vrijeme i nakon ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini, ali i u regiji. Pregledom i podsjetnikom nastojalo se dati do znanja koliko snažno su strane intervencije utjecale na zaustavljanje ratnih sukoba. U Bosni i Hercegovini ima mnogo toga za uraditi i ona kao zasebna, nerazvijena država, ne može konkurirati na velikom svjetskom tržištu.

Što bi nam donijelo članstvo u NATO-u? Donijelo bi vojni, ekonomski i socijalni prosperitet. Na ekonomskom području to znači porast inozemnih investicija i veću trgovinsku razmjenu. Tako su se npr. u zemljama koje su pristupile NATO-u prije nego što su postale članice EU (Češka, Poljska i Mađarska) strane investicije udvostručile, a u Rumunjskoj se povećale za 141 posto kada je ušla u NATO. Bosanskohercegovačke kompanije moći će sudjelovati na natječajima za nabavku roba i usluga koje NATO treba, također će moći konkurirati na natječajima koje raspisuje NATO-ova agencija za logistiku NAMSA. Namjenska proizvodnja oružja donosi određene prihode u državnu blagajnu. Postoje i druge značajne ekonomske koristi, poput poboljšanja tehničkog i ljudskog potencijala, mogućnosti povećanja proizvodnje i izvoza oružja, razvoja infrastrukture, povećanja robne razmjene, ulaganja vezanih na *offset* ugovore i sl.

Jačanje pravne države, ljudskih prava i prava manjina je još jedna indirektna društvena korist pristupanja NATO-u. U pravilima provođenja

MAP-a spominje se obveza država da poštuju i jačaju vladavinu prava i poštivanje ljudskih prava. Neposredan doprinos ogleda se i u ubrzavanju procesa demokratskih reformi i unapređenju sigurnosti i stabilnosti.

Svaka zemlja, mala ili velika, razvijena ili nerazvijena, danas može postati metom terorističkog napada iz mnoštva razloga. Napadi na Sjedinjene Američke Države 11. rujna 2001. godine doveli su do prvog pozivanja NATO-a na članak 5. Najsvježiji primjer terorističkog napada je onaj u Parizu u kojem su život izgubili urednici časopisa i policajac. Akcijski plan donesen na summitu u Pragu daje okvir za suradnju i razmjenu stručnog znanja u ovom području putem političkih konzultacija i praktičnih mjera. On vodi k poboljšanoj razmjeni obavještajnih podataka i suradnji u područjima poput sigurnosti granica, obuke i vježbi vezanih uz borbu protiv terorizma, te razvoju sposobnosti za obranu od terorističkih napada ili za nošenje s posljedicama takvog napada. NATO i zemlje partneri su pripremili i stalno ažuriraju inventar nacionalnih sposobnosti koje bi se stavile na raspolaganje u slučaju takvog napada. On uključuje od liječničke pomoći preko radiološke detekcije do laboratorija za identifikaciju i sposobnosti za zračno-medicinsku evakuaciju.

Ulaskom u NATO Bosna i Hercegovina bi dobila i podršku za otklanjanje preostalog oružja iz prethodnog rata. U ovom kontekstu može se govoriti i o podršci za uklanjanje nagaznih mina raspoređenih po cijelom teritoriju države. NATO pruža dodatne edukacije, seminare i radionice usredotočene na ovu problematiku. Snage NATO-a i partnera angažirane su u mirovnim operacijama na Balkanu i u Afganistanu, te redovito pomažu civilnim organizacijama u humanitarnom razminiranju. Na Balkanu je od mina očišćeno 26 milijuna kvadratnih metara

posredstvom NATO-a. Razvijaju se projekti prilagođeni specifičnim potrebama svake države kako bi se osigurao ekološki siguran proces uništavanja koji odgovara međunarodnim standardima. Svjedoci smo čestih ranjavanja u našoj državi, što je posljedica lako dostupnog i jeftinog oružja. Od većeg značaja za BiH je povećan napor koji bi se pristupanjem u NATO eventualno uložio u borbu protiv organiziranog kriminala i korupcije, kao glavnih prijetnji po sigurnost zemlje.

Nakon završetka ratnih sukoba ostale su i dalje vojne baze koje više nisu ni u kakvoj uporabi. Pod inicijativom NATO-a za prenamjenu vojnih mjesta u Jugoistočnoj Europi, stručni tim NATO-a daje savjete i preporuke kako bi nacionalnim vlastima pomogao pronaći novu produktivnu uporabu vojnih baza prenamijenjenih za civilnu uporabu. Pridruživanjem NATO-u dobili bismo pomoć pri čišćenju okoliša i promicanju stvaranja novih radnih mjesta te raznolikosti lokalnih gospodarstava u područjima gdje su vojne baze jedini veliki poslodavac.

Bosna i Hercegovina je potpisnica Okvirnog dokumenta Partnerstvo za mir (PfP) od 14. prosinca 2006. godine i kao takva ima pravo učešća u Zakladnom fondu PfP-a. U Zakladi članice NATO-a rade s pojedinim zemljama partnerima na identificiranju i implementaciji konkretnih projekata. U svakom slučaju, NATO ili zemlja partner preuzima vodstvo u sponzoriranju i razvoju prijedloga projekta i pronalaženju mogućih donatora. Od zemlje partnera koja ima izravnu korist od projekta očekuje se preuzimanje aktivne uloge u ovom radu i, prema njenim mogućnostima, pružanje maksimalne podrške projektu. NATO-ovi stručnjaci daju savjete i smjernice. Donacije mogu uključivati i opremu i materijal. NATO-ova Agencija za održavanje i opskrbu sa sjedištem u Luxembo-

urgu često služi kao izvršna agencija za projekte i odgovorna je za primjenu tehničkih i finansijskih aspekata.²

Nadalje, katastrofe, prirodne ili prouzrokovane ljudskim faktorom, mogu se dogoditi bilo kad, te se bilo koja država može naći u situaciji da se mora nositi s posljedicama katastrofe. Zato je međunarodna suradnja u rješavanju izvanrednih situacija, i u jačanju sposobnosti da se na njih odgovori, presudna. Suradnja u području pripremljenosti i odgovora na katastrofe koja se u NATO-u spominje kao “civilno planiranje za izvanredne situacije” traje već godinama među članicama, a 1990-ih godina proširena je kako bi uključila zemlje partnere.

Do sada je bilo riječi o vojnoj spremnosti NATO-a za pomoć pri terorizmu, otklanjanju mina, borbi protiv korištenja oružja, rekonstrukciji i prenamjeni vojnih baza, pomoći pri prirodnim katastrofama itd. Potrebno je spomenuti i drugu, obrazovnu stranu NATO-a, koju bi Bosna i Hercegovina dobila pristupanjem. Program Sigurnost kroz znanost NATO-ovog Znanstvenog odbora ima za cilj doprinijeti sigurnosti, stabilnosti i solidarnosti među državama koristeći znanost za rješavanje problema. Među ciljevima je i promicanje razmjene i transfera tehnologije kako bi se državama partnerima pomoglo u rješavanju njihovih posebnih prioriteta. CCMS se bavi problemima okoliša i društva, okupljajući nacionalne agencije u suradnji na kratkoročnim i dugoročnim studijama u ovim područjima. Ovaj program pruža jedinstveni forum za razmjenu znanja i iskustava u tehničkim, znanstvenim i političkim aspektima društvenih i ekoloških pitanja između članica NATO-a i zemalja partnera u civilnim i vojnim sektorima. Organiziraju se i ra-

---

2 Više informacija se može naći na: www.nato.int/pfp/trust-fund.htm, 30. 3. 2015.

dionice i seminari koji okupljaju znanstvenike na proučavanju pitanja poput smanjivanja ugroženosti infrastrukture (uključujući energetiku, komunikacije, promet i sustave održavanja života); zaštite protiv eko-terorizma i *cyber*-terorizma; poboljšanja sigurnosti na granicama; borbe protiv nezakonite trgovine te razvoja učinkovitijih sredstava za detekciju eksploziva. Bosna i Hercegovina ima sposobne ljude koji su kadri učestvovati u sličnim edukativnim seminarima i dati svoj doprinos.

Izvori potencijalnih prijetnji sigurnosti i stabilnosti uključuju oskudicu neobnovljivih resursa i ekološku degradaciju – dezertifikaciju, eroziju tla ili zagađenje zajedničkih vodenih putova – što može dovesti do regionalnih ili prekograničnih sporova. Rješavanje tih problema često zahtijeva ne samo znanje i iskustvo nego i multilateralnu akciju. Svjedoci smo nedavnih erozija koje su pogodile Bosnu i Hercegovinu i sa sobom donijele velike materijalne štete. Ljudi su ostali bez svojih domova, uspomena, utočišta... Renoviranje i ponovna izgradnja sporo napreduju, te su ljudi ogorčeni i izgubili su nadu u nadležne institucije. Ne može se upravljati prirodom niti nju kriviti za eroziju tla, tu jedinu krivicu trebaju snositi odgovorne osobe kojima je povjereno odobravanje urbanističkih nacрта i izgradnja stambenih jedinica na nepogodnim mjestima. NATO-ovim programom može se educirati i usavršavati o seizmološkim i geološkim karakteristikama regije kako bi se napravile seizmološke mape rizika koje pomažu urbanističkim planerima da odluče koje se vrste zgrada mogu graditi i gdje. Ulaskom u NATO bosanskohercegovački znanstvenici bi mogli sudjelovati u sličnim edukacijama i možda bi spriječili da se ponove Doboj, Maglaj, Nemila...

NATO-ov program za civilne znanosti je dao nizu istraživačkih i obrazovnih institucija u državama partnerima mrežnu infrastrukturu potrebnu

za pristup internetu. Uspostavljene su računalne mreže između gradova kako bi se poboljšao pristup internetu za akademske zajednice u istočnim područjima Rusije i Ukrajine, kao i nacionalne mreže u Moldovi i Rumunjskoj. Umrežavanje Bosne i Hercegovine bilo bi od velike koristi za naše akademske zajednice tako što bi se mogle izravno upoznati s drugim kulturama i putem Skypea i sličnih programa učestvovati na predavanjima drugih univerziteta izvan granica Bosne i Hercegovine.³

Zaključak

Pristupanjem NATO-u Bosna i Hercegovina bi sebe dovela u položaj da joj garanciju njene sigurnosti pruža najmoćniji vojni savez na svijetu. Pripadajući kolektivnom sistemu sigurnosti, BiH bi stekla za bliže saveznike neke od vojno najutjecajnijih i najznačajnijih zemalja na svijetu, uključujući i Sjedinjene Američke Države. U sadašnjim okolnostima jasno je da BiH ne može samostalno pružiti potreban stepen sigurnosti svojim građanima jer za to ne postoje političke, obrambene i ekonomske pretpostavke.

BiH bi kao članica NATO-a učvrstila svoj demokratski put i razvoj. Kao savez razvijenih demokratskih zemalja članstvo u NATO-u predstavlja izuzetno značajan simbolički pomak u građenju demokratskog potencijala bilo koje zemlje. Pristupanjem ovom savezu, BiH bi sebi osigurala prijeko potrebnu političku stabilnost i čvrstu osnovu građenja prijateljskih odnosa sa susjednim zemljama i europskim i svjetskim silama.

---

3 O ovim, kao i o drugim aktivnostima i značaju NATO-a, vidjeti na: <http://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-cro.pdf>, 30. 3. 2015.

Ako pogledamo iskustva novih članica NATO-a, uočljivo je da na ekonomskom planu Savez proizvodi učinak sigurnosnih ulaganja. Učinak “sigurnosnog kišobrana” i činjenica da se participira u društvu najrazvijenijih država svijeta stvaraju učinak “ekonomske poželjnosti”, te dovode do porasta izvoza, jačanja ekonomije, jeftinijih kredita, što u konačnici rezultira povećanim standardom za sve građane (Hadžović, 2009).

Literatura:

- Hadžović, Denis (2009): “Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu”, Centar za sigurnosne studije BiH, Sarajevo.
- Holbrooke, Richard (1998): Završiti rat, Šahinpašić, Sarajevo.
- Kasapović, Mirjana (2005): Bosna i Hercegovina podijeljeno društvo i nestabilna država, Politička kultura, Zagreb.
- Lasić, Mile (2010): Mukotrпно do političke moderne, Dijalog, Mostar.
- Prlić, Jadranko (1998): Nesvršeni mir, Ziral, Mostar.

Arman Fazlić

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU??

Sažetak: Sigurnost je jedna od osnovnih prirodnih potreba čovjeka, a državni zakoni je tretiraju kao jedno od osnovnih ljudskih prava. Sigurnost građana i sistema savremenoj državi se nameće kao prerogativ zajedno s udruživanjem s drugim državama i savezima radi međunarodne saradnje na sigurnosnim pitanjima. U tom kontekstu, neutralnost ne može biti objektivno rješenje za moderne države, a naročito ne za Bosnu i Hercegovinu, čiji je sigurnosni sistem dvadeset godina nakon donošenja aktualnog ustava i dalje prilično manjkav.

Ovaj rad nastoji argumentirati da su sigurnosni i ekonomski značaj koje nosi integracija u NATO već solidna osnova za jasno opredjeljenje za NATO, kao i za intenzivan rad na ostvarivanju članstva ako se hoće stabilnost države i blagostanje građana i zajednice u cjelini. Također, namjera nije svrstati se u grupu autora koji aplaudiraju i pišu hvalospjeve Sjevernoatlantskom savezu, već argumentirano prikazati realni značaj i jedinu opciju paktiranja koja se objektivno nudi BiH.

Ključne riječi: NATO, kolektivna sigurnost, sigurnosni sektor BiH, ekonomski rast, importiranje vrijednosti, blagostanje

Sigurnost je jedna od osnovnih prirodnih ljudskih potreba i ujedno temelj za ostvarivanje ostalih¹ ljudskih potreba. A još je T. Hobs postavio temelje teoriji društvenog ugovora kao osnove za konstrukciju moderne države, koja se pojavljuje prvenstveno kao država sigurnosti (Zgodić, 2014: 292). Čovjek po rođenju državljanstvom stupa u pravnu vezu s državom, čime država na sebe preuzima zadatak sigurnosne zaštite pojedinca, tj. zaštite njegovog prava na sigurnost, i to posredstvom odgovarajućih institucija i pod garancijom ustava. Dakle, sigurnost, red, mir, poredak, blagostanje, pravna, lična, ekonomska i socijalna sigurnost svakog građanina i zajednice u cjelini u velikoj mjeri zavise od toga kako i koliko država štiti i poštuje prirodna prava pojedinaca (Vujčinić, 2003: 99).

U savremenom svijetu sigurnost, kako pojedinaca tako i zajednice, potencirana je kao državni prerogativ (Pavlović, Stojiljković, 2008: 103), a teoretski pristupi i praksa međunarodnih odnosa pokazuju da država u takvom (savremenom) svijetu ostvaruje sigurnosne interese primarno kroz koncepte kolektivne sigurnosti (Zgodić, 2014: 293).

Država u kontekstu savremenog međunarodnog sistema, ma koliko bila jaka i stabilna, teško da može graditi nacionalni sistem sigurnosti sama po sebi i za sebe, teško je uopće govoriti o sigurnosnoj autarkiji na nacionalnom nivou (Zgodić, 2014: 292). Razlozi su objektivne prirode. Naprimjer, neki od oblika ugrožavanja nacionalnog sistema sigurnosti jedne države,

---

1 Fiziološke potrebe – potrebe za sigurnošću, potrebe za pripadnošću, potreba za uvažavanjem i potreba za samoostvarenjem, osnovne su ljudske potrebe koje je definirao američki psiholog A. H. Maslow 1943. u djelu *Teorija ljudske motivacije*. Međutim, iako su kritičari njegove piramide potreba sugerirali kako je ova teorija nastala pod utjecajem zapadnih vrijednosti i ideologija te kako hijerarhije potreba variraju u zavisnosti od kulturnog konteksta i nisu univerzalno primjenjive, sigurnost je konsenzualno ostala u temeljima osnovnih ljudskih potreba.

kakvi su međunarodni kriminal, terorizam, *cyber*-kriminal i *trafficking*, imaju transnacionalni karakter i ovakvi izazovi iziskuju tretman u okvirima mreža međunarodnog sistema radi jačanja odbrambene sposobnosti. U svijetu međudržavnog umrežavanja na različitim osnovama, bilo sigurnosnim, ekonomskim, političkim, kulturnim ili drugim, izolacija objektivno nije racionalna opcija za državu. U sigurnosnom kontekstu savezi su jedan od najdjelotvornijih instrumenata za ostvarivanje državnih interesa, bitna pretpostavka za povećanje stepena državne sigurnosti putem otklanjanja ili eliminiranja prijetnji iznutra i onih koje dolaze izvana. Posebno su savezi značajni za manje države s ograničenim resursima kakva je i postkonfliktna i tranzicijska Bosna i Hercegovina.

S obzirom na to da neutralnost objektivno ne može biti opcija za BiH zbog međunarodnopravnih uvjeta potrebnih za ostvarivanje takvog statusa, kakvi su, recimo, priznanje takvog statusa od velikih evropskih sila (Zgodić, 2014: 323), kao sasvim logično i razumno rješenje članstvo u Sjevernoatlantskom savezu trebalo bi biti dio unutarnje političke strategije i vanjskopolitički cilj određenih institucija Bosne i Hercegovine. Jer zemlje koje bi, u slučaju zahtjeva za proglašenjem neutralnosti, trebale dati svoje priznanje upravo su članice Saveza koji se otvoreno nudi i podržava priključenje BiH tom savezu. Razloga za takav pravac bosanskohercegovačke politike u kome BiH ne bi ostala izolirani otok okružen članicama NATO-a ima više, kako za BiH tako i za Savez, a brojni autori i zagovarači NATO puta za BiH su ih svrstali u nekoliko kategorija: sigurnosni, ekonomski, politički i socijalni. Sigurnosni i ekonomski značaj, a ovaj rad se na njih fokusira, predstavljaju temelj za stabilnost i opći napredak države, međusobno su uvjetovani i bitna su pretpostavka za povećanje blagostanja građana.

Sjevernoatlantski savez je neosporivo u najvećoj mjeri doprinio uspostavi funkcionalnih sigurnosnih i odbrambenih struktura u Bosni i Hercegovini kao temelja postojanja jedne postkonfliktne države. Međutim, gotovo dvije decenije nakon zaključenja mira još uvijek su osjetni znakovi slabosti unutar tog sistema: pokazuje se tako u stručnim analizama da još uvijek egzistiraju neregulirani prostori sigurnosnog sektora BiH.

Naime, think-tank centar CIGI, koji se bavi monitoringom i nadzorom nad radom međunarodnih institucija, u ljeto 2014. godine objavio je studiju o reformi policije u BiH, koja je bila noseći stup reforme sigurnosnog sektora. Iako su razgovori o reformi policije u BiH započeli još 2005. godine, dogovora nije bilo do 2007. i pored opredijeljenosti i snažnog pritiska međunarodne zajednice. Na koncu, kako bi se deblokiralo potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s EU postignut je kompromis, ali problemi kao što je uplitanje politike u rad policijskih struktura nisu riješeni zbog “nedostatka harmonizacije, koordinacije i civilnog nadzora” (Marijan, Guzina, 2014: 2). Ostvarivanje formalnih ciljeva (potpisivanje SSP-a), dakle, zanemarilo je suštinske ciljeve reforme i tako ostavilo zakonski još uvijek nereguliran prostor unutar državnog sigurnosnog sektora.

Također, znakovi slabosti nacionalnog sistema sigurnosti su primjetni u postizbornim dugotrajnim ciklusima formiranja vlasti koji se, uz nepredvidljive varijacije, ponavljaju nakon svakih općih izbora u BiH. Procesi konstituiranja vlasti čine BiH manje sigurnom državom time što je ona mjesecima lišena nadzora koji treba omogućiti da institucije zadužene za pružanje sigurnosti djeluju efikasno.

Centar za sigurnosne studije (CSS) u januaru 2015. godine upozorio je da čak i “po uspostavljanju mehanizma parlamentarnog nadzora, gotovo po pravilu, nijedna komisija a ni Parlament ne podvrgnu ovaj ‘prazni’ period preispitivanju”, te da je u tom periodu “bez sumnje sigurnosni sektor prepušten samom sebi” (web stranica Centra za sigurnosne studije, 2014).

Ovakvi nedostaci sigurnosnog sektora na određen način svrstavaju BiH među države koje djeluju bez parlamentarnog nadzora i kontrole svog sektora sigurnosti, te koje se mogu smatrati tek nedovršenim demokratijama ili demokratijama u nastajanju. Izvjesne slabosti nacionalnog sistema sigurnosti idu na štetu implementacije širih politika borbe protiv transdržavnih oblika ugrožavanja sigurnosti. Ako nacionalni sistem sigurnosti nije pod adekvatnim nadzorom ne može biti u potpunosti funkcionalan u provođenju svojih aktivnosti.

Bosanskohercegovačkim vlastima, kao najodgovornijim za izgradnju države i osiguravanje što većeg stepena unutarnje stabilnosti i blagostanja građana, već stoji na raspolaganju Sjevernoatlantski savez kao značajan oslonac u procesima osnaživanja sigurnosnog sektora, i to još u okviru procesa približavanja. A članstvo, kojim taj proces biva krunisan, svrstat će BiH u porodicu stabilnih i perspektivnih država, što otvara nove mogućnosti za ekonomski rast, a što je ujedno još jedna kategorija beneficija od NATO partnerstva i, na koncu, integracije. Stabilno sigurnosno okruženje i ekonomski rast su u uzročno-posljedičnoj vezi, a empirijski podaci i stručne analize preciziraju ovu vezu.

Naime, nesumnjivo bi osnaživanje sigurnosnog sektora i status članice NATO-a rezultiralo mnogo pogodnijim izvještajima o sigurnosti u BiH,

koji su bitan poticaj privrednom rastu. Veća sigurnost znači bolju poslovnu klimu i ima za posljedicu rast kreditnog rejtinga kao bitne pretpostavke za direktne strane investicije. Razloga za ovakve tvrdnje, koje često ističu i zvaničnici opredijeljeni za NATO integracije, daju empirijski podaci koji dolaze iz ekonomskih realnosti srednjoevropskih država koje su pristupile Savezu 1999. godine, i to država koje se zajedno sa BiH mogu situirati u grupu posthladnoratovskih tranzicijskih zemalja.

Naime, analiza ekonomske slike Mađarske, Češke i Poljske, koju je objavio Radio Slobodna Evropa tri godine nakon njihovog integriranja u NATO, pokazuje stvarni ekonomski utjecaj članstva na nove članice. Statistike su pokazale da je razina novih stranih ulaganja u ove tri zemlje bila u porastu ili je ostala stabilna, čak i uporedo s provođenjem velikih privatizacijskih programa u njima. Analitičari su ocijenili da je upravo NATO dijelom zaslužan za takva reagiranja investitora na smanjenje rizika ulaganja. Osim toga, zvaničnici u zemljama koje teže članstvu u NATO-u, navodi se u ovom izvještaju, često koriste argument da članstvo u NATO-u ne samo da smanjuje šanse sukoba nego NATO obavezuje svoje članice na slobodnu tržišnu privredu te tako smanjuje faktore rizika poput nacionalizacije i eksproprijacije (iz arhiva RFE-RL, 2002).

Također, "iskustva Bugarske i Rumunije govore da je članstvo u NATO-u značajno podiglo kreditni rejting, čime se može objasniti i značajan rast investicija u periodu poslije prijema. Slična obilježja vrijede i za Litvaniju. Činjenica da se to nije dogodilo u Sloveniji i Estoniji govori da je utjecaj NATO članstva različit od zemlje do zemlje. No, uz sve navedene rezerve, možemo zaključiti da se NATO članstvo značajnije efektuiralo na zemlje sa niskim kreditnim rejtingom (u smislu njegovog povećanja)

nego na zemlje sa višim kreditnim rejtingom. Odatle i zaključak da su ekonomski efekti od članstva u NATO-u daleko značajniji za zemlje sa startno lošijim ekonomskim performansama” (Hadžović, 2009: 47).

Nadalje, članstvo u NATO-u je dosadašnjim članicama racionaliziralo budžetska izdvajanja za odbranu. Analize empirijskih podataka organizacija bh. civilnog društva pokazuju da “povećanje izdataka za odbranu prati period prije ulaska u članstvo NATO-a”. Međutim, “od ulaska u članstvo NATO-a izdaci za odbranu slijede trendove starih članica i smanjuju učešće u BDP-u. Također, NATO članstvo ne znači automatizam viših troškova – iako stoji preporuka izdvajanja 2% BDP-a za ove namjene, buduće članice mogu biti fleksibilne u planiranju troškova u skladu s ekonomskom situacijom. Povećanje troškova odbrane determinisano je potrebama modernizacije odbrambenog sektora, uz istovremeno smanjenje njihovog učešća u BDP-u, što pokazuje da su programi modernizacije više determinirani unutrašnjim ekonomskim uslovima i budžetskim konsideracijama nego članstvom u NATO-u” (Ibid., 40-41).

NATO bi, nesumnjivo, poboljšao sigurnosno okruženje, što bi imalo pozitivan utjecaj na ekonomiju. No, pored navedenih unapređenja koja se mogu postići uz podršku koju nudi NATO, neizostavno je spomenuti i političke i socijalne beneficije kakve su aktivna participacija u političkom dijalogu u okviru jednog od najznačajnijih i najutjecajnijih multilateralnih foruma, prilika za eventualnu redukciju korupcije i organiziranog kriminala, razlog za konsolidaciju demokratije ili preispitivanje zakona na nacionalnom nivou.

Već ispunjavanje standarda kao uvjeta u okviru procesa integracije, u koje spada i uknjiženje nepokretne vojne imovine na državni nivo, značilo bi mnogo sigurniju BiH nego što je ona to sada.

Sumirano, status članice NATO-a, najmoćnijeg i najuspješnijeg saveza u historiji svijeta, za državu predstavlja snažan garant sigurnosti. Kada pristupe NATO-u, zemlje se svečano obavezuju da će svaki napad na neku savezničku zemlju smatrati napadom na sve njih te da će pomoći savezniku svim dostupnim sredstvima. NATO se zalaže za nepovredive granice, što je za bosanskohercegovačku historijsku stvarnost garancija koje ranije nikada nije bilo. A takva garancija je ujedno i uvjerljiva i objektivna pretpostavka ekonomskog napretka države kao jednog od osnovnih uvjeta blagostanja građana.

Osim toga, članstvo bi otvorilo BiH na način da bi omogućilo importiranje vrijednosti iz društava koja su na različite načine naprednija, a prije svega koja njeguju kulturu mira. To su vrijednosti koje su u bh. društvu potiskivane godinama zahvaljujući domaćim politikama. Ostale su tako one, te vrijednosti, na marginama društvene stvarnosti, a to su one vrijednosti na čijim osnovama su evropske države i članice Saveza sagradile funkcionalne i održive institucionalne strukture koje su uspjele održati proklamirani mir već decenijama. Zahvaljujući euroatlantskim vrijednostima, pojedine evropske nacionalne zajednice postigle su najviše stepene blagostanja u svijetu. To su i one vrijednosti koje su potakle brojne mirovne operacije NATO-a diljem svijeta.

Jer NATO je od svoga osnutka bio savez s mirovnim opredjeljenjem, a historija je to do sada potvrđivala.

Priliku za integriranje u NATO bi BiH kao država aspirant mogla koristiti kao priliku za redefiniranje i konkretizaciju politike i prerogativa države, kao priliku za razmatranje onih vrijednosti koje afirmiraju meritornost kao bitnu vrlinu državnih kormilara. Stoga bh. zvaničnici i najodgovorniji za put BiH trebaju da iskoriste ovaj NATO momentum kao priliku za ulazak u jedan od historijskih vozova, a i kao priliku da u historijske knjige budu upisani kao donosioci pozitivnih promjena i eventualnog osnaživanja krhkog građanskog naslijeđa u BiH. Šta ako je baš NATO-ov voz taj koji bi mogao biti prostor za dekontaminaciju bh. društva od etničkih antagonizama, koji se konstantno pokazuju kao jedna od osnovnih barijera državnoj konsolidaciji i općem napretku cijele zajednice?

Društvo BiH može uživati ove i druge beneficije ako se procesu pristupi odgovorno, stručno i kompetentno. Ovaj rad je obuhvatio samo dio beneficija i značaja NATO savezništva, a opet i dovoljno argumentacije koja pokazuje kako donosioci odluka i građani koji na bilo koji način osporavaju put BiH ka NATO-u (ili ga uvjetuju nečim što nema veze sa ispunjavanjem uvjeta koje NATO zahtijeva), to čine iz interesa koji nisu u skladu s realpolitičkim interesima građanske, demokratske i sigurne BiH, sa zvaničnim opredjeljenjem institucija, niti sa zakonskim odredbama koje propisuju put ka NATO-u kao strateški cilj BiH!

Literatura:

- Baker, Mark: NATO: “Investment Data Show Economic Benefits For New Members”, *Radio Free Europe – Radio Liberty*, <http://www.rferl.org/content/article/1099664.html>, 24. 4. 2015.
- Centar za sigurnosne studije, “CSS upozorava: Sigurnosni sektor BiH nije pod parlamentarnim nadzorom i kontrolom od septembra prošle godine!”, *Centar za sigurnosne studije*, <http://css.ba/css-upozorava-sigurnosni-sektor-bih-nije-pod-parlamentarnim-nadzorom-i-kontrolom-od-septembra-prosle-godine/>, 24. 4. 2015.
- Hadžović, Denis (2009): Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu, Sarajevo, Centar za sigurnosne studije.
- Marijan, Branka; Guzina, Dejan (2014): The Politics of “Unfinished Business”: Bosnian Police Reform, u CIGI (Centre for International Governance Innovation) Policy Brief (2014) br. 42, Ontario, CIGI (dostupno online na https://www.cigionline.org/sites/default/files/cigi_pb_42.pdf).
- Maslow, A. H.: A Theory of Human Motivation, *Classics in the History of Psychology*, <http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>, 24. 4. 2015.
- Pavlović, Vukašin; Stojiljković, Zoran (2008): Savremena država, Beograd, Konrad Adenauer Stiftung i FPN Beograd.
- Vujčinić, Nebojša B. (2003): “Ljudska prava, bezbjednost zajednice i sigurnost pojedinca”, u: Vujčinić, Nebojša B., Spajić-Vrkaš, Vedrana i Bjeković, Siniša (2003): Ljudska prava za nepravnike,

Podgorica-Zagreb, Centar za ljudska prava Univerziteta Crne Gore i Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

- Zgodić, Esad (2014): O državama, Knjiga 2, Sarajevo, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Mahir Sijamija

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BIH?

Sažetak: Tema i cilj rada jest da istraži i konceptualizira šta integracijski proces u Sjevernoatlantski savez znači za Bosnu i Hercegovinu. Glavna zadaća rada će biti da se pokušaju znanstvenim pretpostavkama propitati pozitivni konstrukti integracijske potrebe Bosne i Hercegovine u NATO. Problemsko pitanje rada jest: šta integracija u NATO znači za Bosnu i Hercegovinu? Odgovori na ovo pitanje kreću se u tri aspekta, kroz ekonomiju, demokraciju i savremene tokove povijesti. Konačno, težnja rada je definirati na osnovu argumentacije da Bosna i Hercegovina integrirana u NATO jest garant mira i sigurnosti multikulturalne, multietničke i građanske Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, demokracija, ekonomija, građani, integracija, NATO savez, mir, sigurnost*

Bosna i Hercegovina od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma pa sve do danas ključna polazišta politika ka prosperitetu i mogućem izlazu iz pravne, političke, ekonomske, socijalne i sigurnosne krize na-

lazi u integracijama u NATO i EU. Vrijednosne orijentacije i moguće trajno rješenje krize nalaze se u spomenutim integracijama. Cilj rada je istražiti i konceptualizirati šta integracijski proces u Sjevernoatlantski savez znači za Bosnu i Hercegovinu. Glavna zadaća rada će biti da se pokuša znanstvenim pretpostavkama propitati pozitivne konstrukte integracije Bosne i Hercegovine u NATO. Znanstvenim argumentarijem ukazat će se na neupitni značaj integracije u NATO za Bosnu i Hercegovinu i njeno podijeljeno društvo. Postavljeno problemsko pitanje: Šta integracija u NATO znači za Bosnu i Hercegovinu? Polazna hipoteza koju ćemo ispitati je: Bosna i Hercegovina integrirana u NATO je garant mira i sigurnosti multikulturalne, multietničke i građanske Bosne i Hercegovine.

NATO “predstavlja savez država iz Sjeverne Amerike i Europe koje su se obavezale da će ispunjavati odrednice Sjevernoatlantskog sporazuma potpisanog u Washingtonu 4. travnja 1949. godine. U skladu s ovim Sporazumom, osnovna uloga NATO-a jest očuvati mir i sigurnost političkim i vojnim putem u zemljama članicama” (Public Diplomacy Division NATO, 2009: 15). NATO štiti i garantira “zajedničke vrijednosti saveznica – demokraciju, slobodu pojedinca, vladavinu zakona i mirno rješavanje sukoba, te promiče ove vrijednosti širom euroatlantske regije” (Ibid.). Članom 5. Sporazuma “potpisnice su suglasne da će se oružani napad na jednu ili više njih, u Europi ili u Sjevernoj Americi, smatrati napadom na sve njih” (Ibid., 389), gdje je ovaj član iskorišten prvi put u povijesti poslije 11. septembra i terorističkog napada na Sjedinjene Američke Države 2001. godine. Struktura i organizacija ovog Saveza daje unutar sebe da “zemlja članica zadržava pravo na svoju samostalnost. Sve odluke NATO-a donesene su zajednički, konsenzusom”

(Ibid., 15). Za donošenje odluka, najvažnije tijelo je Sjevernoatlantsko vijeće, “u kojem su zastupljeni predstavnici svih članica Saveza na razini veleposlanika, ministra vlade, te šefova vlada i država. Sve države članice sudjeluju ravnopravno u procesu odlučivanja bez obzira na veličinu (teritorije op.a), politički, vojni ili ekonomski značaj” (Ibid.). Savez trenutačno ima 28 nezavisnih i suverenih država članica (NATO, 2015). Napominjemo, NATO ima za cilj da štiti i garantira demokraciju, vladavinu prava, da očuva mir i sigurnost Evrope i Sjeverne Amerike, da štiti univerzalna ljudska prava, da svaka suverena država članica ima jednako pravo glasa, a da u tome nema značaja njena ekonomska i vojna moć, te geografska veličina.

Saradnja “NATO-a i Bosne i Hercegovine otpočinje krajem 2006. godine, kada je na samitu NATO-a u Rigi Bosna i Hercegovina postala članica NATO-ovog programa Partnerstvo za mir (PfP). Do tada, NATO je bio angažiran u oblasti reforme odbrambenog sektora u Bosni i Hercegovini, koja se smatra jednom od najuspješnije provedenih reformi u BiH” (Atlantska inicijativa, 2014: 12). Organi vlasti u BiH donijeli su tri velike odluke na osnovu kojih je transformiran sektor odbrane. Prvo je uspostavljeno ministarstvo odbrane na državnom nivou, zatim je uspostavljen parlamentarni nadzor na državnom nivou, u konačnici dvije vojske pretvorene su u jednu multietničku vojnu silu (Maxwell, Olsen, 2013). Nakon što je Bosna i Hercegovina pristupila PfP-u, što je “formalizirano potpisivanjem Okvirnog dokumenta s NATO-om 14. decembra 2006. godine, podnesen je Prezentacijski dokument (PD) koji čini osnovu oblikovanja napora Bosne i Hercegovine, kako u provođenju političkih ciljeva PfP-a tako i u nastojanju da postane punopravna članica” (Atlantska inicijativa, 2014: 13). Bosna i Hercegovina danas ostva-

ruje saradnju sa Sjevernoatlantskim paktom putem Procesu planiranja i revizije (PARP), Individualnog partnerskog programa (IPP), Individualnog partnerskog akcionog plana (IPAP), Intenziviranog dijaloga (ID). Naredni korak je Akcioni plan za članstvo (MAP) (Ibid.). Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je 2009. godine “donijelo odluku da aplicira za ulazak u MAP, čime je formalno i suštinski manifestiralo volju države za punopravnim članstvom u NATO-u” (Ibid., 18). Već 2010. donesena je odluka da se Bosna i Hercegovina primi u MAP, ali da mora riješiti pitanje nepokretne perspektivne vojne imovine, tj. da se Ministarstvu odbrane BiH uknjiži imovina koju bi koristilo. Postupak knjiženja je u toku i Bosna i Hercegovina je u statusu uvjetnog članstva u MAP-u (Ibid.).

Prije nego što se upustimo u diskusiju šta integracija u NATO još donosi Bosni i Hercegovini osim članstva, prezentirat će se podaci iz istraživanja javnog mnijenja o integraciji u NATO iz studije Fondacije Friedrich Ebert i Vanjskopolitičke inicijative Bosne i Hercegovine. Istraživanje i komparativna analiza javnog mnijenja od 2009. do 2012. godine govori da većina ispitanika u Bosni i Hercegovini podržava članstvo zemlje u NATO-u i da ispitanici iz Federacije BiH i Distrikta Brčko iskazuju podršku u većoj mjeri nego ispitanici iz Republike Srpske. Najveći postotak ispitanika pod članstvom u NATO-u podrazumijeva veću sigurnost u zemlji. Ovaj stav znatno češće iznose ispitanici iz FBiH nego iz RS-a. Ipak, u 2012. znatno češće u odnosu na 2011. godinu u ovom kontekstu spominju se jačanje borbe protiv terorizma i stabilizacija regije. Ispitanici iz Federacije BiH i Distrikta Brčko znatno češće pod članstvom u NATO-u podrazumijevaju stabilizaciju regije kao preduvjet priključenja BiH Evropskoj uniji. Ispitanici iz RS-a znatno češće u ovom kontekstu spominju nametanje političke volje “Zapada”, direktan vojni utjecaj “Za-

pada”, te bojazan od slanja bh. vojnika u ratne zone. Istraživanje javnog mnijenja pokazuje rast podrške pristupanju Bosne i Hercegovine NATO-u i u maju 2012. iznosi 65,1 posto na nivou BiH, 82,3 posto na nivou Federacije BiH, 37,2 posto na nivou Republike Srpske i 67,1 posto na nivou Distrikta Brčko. Sigurnost unutar BiH, stabilizacija regije i borba protiv terorizma prednjače u određenju bh. građana prema NATO-u. Bitno je ukazati na činjenicu da i pored politike zvaničnika iz RS-a koja propituje potrebu i opravdanost članstva BiH u NATO-u, podrška euroatlantskim integracijama među Srbima (građanima op.a.) u RS-u raste kontinuirano, i to s 30,2 posto u 2009. godini, preko 31,4 posto u 2011. do 37,6 posto u maju 2012. godine. Ovo je vjerovatno rezultat sve otvorenije priče o NATO-u kao faktoru stabilizacije i borbe protiv terorizma te ne samo vojne nego i sigurnosne organizacije. Moglo bi se čak pretpostaviti da bi podrška članstvu BiH u NATO-u među Srbima u BiH i porasla da nije stalne, generalno rečeno, negativne retorike i emocionalizacije toga pitanja u svrhu slabljenja institucija države Bosne i Hercegovine (FES, VPIBiH, 2012: 7-8).

Nakon što smo prezentirali šta to NATO predstavlja, do kojeg stepena integracije Bosna i Hercegovina je stigla na tom putu, šta javnost misli, krenut ćemo da ispitamo ključne značajke šta zapravo integracija u ovaj savez donosi Bosni i Hercegovini u konačnici. Bosna i Hercegovina, nakon potpisivanja mirovnog sporazuma, okončanja zločina i brutalnog rata, procesa tranzicije, zapala je u nekoliko kriza. Kriza demokracije i novog sistema vrijednosti izuzetno je vidljiva, kršenja ljudskih prava evidentno započinju čak i u Ustavu Bosne i Hercegovine, Aneksu 4. Dejtonskog mirovnog sporazuma. Značaj integracije u NATO (ili bilo koje druge) doveo bi do stvaranja novih mehanizama djelovanja, potrebnih reformi

koje zahtijevaju te integracije, jer kako smo prethodno naveli NATO štiti i garantira zaštitu ljudskih prava. Prije članstva Bosna i Hercegovina bi morala postaviti jaku pravnu osnovu koja bi garantirala prava svim njenim građanima i unaprijedila procese djelovanja javnih politika. Ako želi da se razvija u duhu zapadnih demokracija, BiH mora postaviti jake temelje i provesti reforme. Primarna zadaća BiH je da se u končanici udruži i postane dio saveza zapadnih država i organizacija zapadnih demokracija jer ona njima uistinu i pripada. Krah ekonomskog svjetskog poretka, koji je nažalost zahvatio i BiH, koja nije imala adekvatne mehanizme da se bori s krizom, te je još više produbljen jaz između bogatih i siromašnih, rezultirao je povećanjem ionako visoke stope nezaposlenosti. Zvanična politika svih "političkih elita"/oligarha u Bosni i Hercegovini teško nalazi kompromis, zajednička rješenja, a krajnji konzumenti tih politika, tj. građani, propuštaju prilike za svoj individualni i društveni napredak. Jedan od ključnih faktora integracije u NATO jest ekonomski prosperitet koji donosi sa sobom i koji Bosna i Hercegovina sigurno može iskoristiti i profitirati. Danas domaća privreda bez stranih investicija teško da može konkurirati i opstati na slobodnom tržištu u kojem se nalazi. Da bi privukla nove investicije, državni aparat mora usvojiti i implementirati nekoliko značajnih koraka, prije svega potrebno je pravno reguliranje administrativne olakšice za strane poduzetnike (također i za domaće). U današnjim uvjetima sistem registracije firme i unosa kapitala u državu je nekonkurentan, birokratiziran i vrlo zahtjevan proces. Percepcija Bosne i Hercegovine (koju nerijetko daju i domaće političke elite) kao nestabilne, nesigurne, nemirne države, u kojoj bi potencijalni kapital bio ugrožen, dovodi do bijega stranih ulagača. Integracijom u NATO Bosna i Hercegovina bi bila tretirana kao stabilna demokratska država. Brendiranje Bosne i Hercegovine na evropskom i svjetskom tržištu ovom integracijom bilo bi od velikog zna-

čaja, gdje bi Bosna i Hercegovina otvorila svoje granice za nove investicije, strani kapital, nove tehnologije u proizvodnji, infrastrukturi i u konačnici nova radna mjesta. Nova radna mjesta i povećanje zaposlenosti sigurno bi Bosnu i Hercegovinu odveli u novi tok djelovanja, kreiranja politika, i ostavili postrani svakodnevne sukobe na dnevnopolitičkoj bazi političkih i drugih elita koje Bosnu i Hercegovinu od završetka rata pa sve do danas stavljaju u tešku poziciju. Integracije u NATO i EU su garant ekonomskog prosperiteta države, povećanja životnog i socijalnog standarda svih njenih građana. Bosna i Hercegovina kao samostalna i neutralna teško može garantirati sigurnost svojim građanima, jer nema dovoljno resursa, a da nije dio nekog većeg kolektiva država. Tako, ekonomski slaba, Bosna i Hercegovina ne može da izdvaja toliko velika sredstva za odbrambeni sistem države (Detaljnije u studiji “Troškovi i beneficije pridruživanja BiH NATO savezu”, Hadžović, 2009). U ove teze mogli smo se uvjeriti kada su bile velike poplave 2014. godine. Bosna i Hercegovina se sama nije mogla boriti s tim nedaćama, a isto tako ni sa čestim požarima u toplijim krajevima države. Bosna i Hercegovina, da bi osigurala mir i ekonomski prosperitet, mora biti dio većeg kolektiva, tj. NATO-a, kako bi se lakše borila s nedaćama koje mogu biti opasne po sve njene građane. Konačno, razlog integracije u NATO, a isto u EU procese, vodi Bosnu i Hercegovinu na put modernih država. U sadašnjoj situaciji isključive i izolacionističke politike vode u propadanje i zaostajanje njenih građana sa ostatkom svijeta. Kada govori o Balkanu i državama te regije, Latinka Perović kaže da jedan narod, nacija, može opstati u biološkom smislu, ali u povijesnom smislu ne mora opstati. Sugerira također da je potrebno pomjeriti se s pozicije koja privlači pažnju Evrope i svijeta samo po incidentima, nego da je važno pomjeriti se s te povijesne periferije prema krugu razvijenih naroda. “To pomjeranje ka krugu razvijenih evropskih naroda može biti jedina obećavajuća perspektiva, jer

je teško zamisliti te male države međusobno zavađene izvan jednog šireg okvira koji utječe na pravila ponašanja i daje nekakve ekonomske i pravne standarde” (Perović, 2015: 19). Tako, Bosna i Hercegovina, ako želi da ide naprijed i bude u skladu s novim trendovima, mora biti dio kreatora tih trendova. Sigurno i male države mogu biti relevantan akter u internacionalnim odnosima, u kreiranju ekonomskih i sigurnosnih politika. Često se male države a priori tretiraju kao nebitan čimbenik u međunarodnim procesima. Grupa autora navodi da nije bitan faktor vojne ili ekonomske moći, nego kroz moć pregovaranja i diplomacije male države mogu biti veoma bitan akter u kreiranju politika, dalje, one mogu biti u regionalnim savezima s drugim malim državama gdje mogu djelovati (Grupa autora, prema Turčalo, 2014). Tako, u globalnim procesima, mala država BiH s drugim državama Balkana integracijom u NATO može imati novo polje djelovanja i biti jednako bitan akter u međunarodnim procesima u svijetu.

Zaključno svemu navedenom, Bosna i Hercegovina integrirana u NATO je garant mira i sigurnosti multikulturalne, multietničke, građanske Bosne i Hercegovine u nekoliko aspekata. Prije svega garant multikulturalne, multietničke i građanske Bosne i Hercegovine jesu demokracija i ljudska prava, koja su zagaranirana i zaštićena članicama Sjevernoatlantskog saveza. Dalje, garant građanske Bosne i Hercegovine jesu ekonomija i nova ulaganja u BiH, koja bi dodatno bila osigurana integracijom u NATO, što Bosnu i Hercegovinu brendira u sigurno polje ulaganja stranog kapitala. Konačno, Bosna i Hercegovina bi kao multietnička, multikulturalna i građanska BiH sudjelovala u svjetskim i evropskim procesima jednako sa ostalim modernim i naprednim državama, uživala moć djelovanja u međunarodnim odnosima kao suverena i samostalna država.

Literatura:*Knjige i publikacije:*

- Atlantska inicijativa (2014): Zašto NATO?, Sarajevo, Atlantska inicijativa.
- Hadžović, Denis (2009): Troškovi i beneficije pridruživanja BiH NATO savezu, Sarajevo, Centar za sigurnosne studije BiH.
- Maxwell Rohan, Olsen Andreas Johan (2013): Destinacija NATO, Reforma obrane u BiH, London, RUSI.
- Uprava za javnu diplomaciju NATO-a (2006): NATO Priručnik, Bruxelles, Public Diplomacy Division NATO.
- Vanjskopolitička inicijativa BiH, Friedrich Ebert Stiftung (2012): Politička analiza, proširenje NATO-a na BiH, Sarajevo, VPIBiH.

Članci:

- NATO, "NATO member countries", [www.nato.int](http://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm), http://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm, 1. 4. 2015.
- Perović, Latinka: "Bosna, na neki svoj način, ponavlja historiju Jugoslavije", *Novo vrijeme*, 2015, broj 129, 18-20.
- Turčalo, Sead (2014): "(I)Relevancija malih država u sistemu međunarodne sigurnosti", *Sarajevski žurnal za društvena pitanja*, jesen/zima 2014, broj 3, 239-242.

Velid Tubok

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU??

Sažetak: Prednosti integracije Bosne i Hercegovine u NATO su mnogobrojne i veoma važne. Usprkos kompleksnosti samog društveno-političkog sistema Bosne i Hercegovine te izazovima koji se mogu javiti u procesu integracije, NATO je izvrsna prilika ne samo za saradnju na polju sigurnosti nego i u drugim oblastima, kao što su ekonomija i politika. Posebno su značajni politički, socijalni i ekonomski aspekti integracije Bosne i Hercegovine u NATO i sve ono pozitivno što će ovoj državi integracija u NATO donijeti u navedenim oblastima.

Ključne riječi: *integracija, Bosna i Hercegovina, NATO, socijalni aspekt, politički aspekt, ekonomski aspekt*

Šta integracija u NATO znači za Bosnu i Hercegovinu?

Integracija u NATO ima mnogobrojne prednosti važne za Bosnu i Hercegovinu. Međutim, ni u kom slučaju ne treba zanemariti sveprisutnu

kompleksnost društveno-političkog sistema Bosne i Hercegovine te izazove koji se mogu javiti u procesu integracije. Posebno je važno prikazati pozitivne socijalne, političke i ekonomske aspekte integracije Bosne i Hercegovine u NATO i sve prednosti koje će integracija donijeti u navedenim oblastima. Osim navedenog, alternativa neprihvatanja NATO-a jest jedna od opcija, ali i ona ima prednosti i mane koje bilo koji izbor može sa sobom donijeti.

Usprkos nesumnjivom značaju Saveza za teritorij Bosne i Hercegovine, pa i cijelog Balkanskog poluotoka, smatram da je prije utvrđivanja prednosti integracije Bosne i Hercegovine u NATO potrebno razumjeti složenost i kompleksnost društveno-političkog sistema u ovoj zemlji, predložiti dosadašnje korake koje je Bosna i Hercegovina učinila na putu u NATO i moguće poteškoće koje se mogu javiti u svemu ovome.

Sloboda i sigurnost su uvijek bili važni elementi svjetskog balansa. Ljudska prava i slobode zajamčene u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka čini se nikada nisu bile pred većim izazovom nego što su to danas kada se svijetom šire različiti ideali zla u kojima se slobode mnogih teritorija svijeta, pa i Evrope, suočavaju s različitim aspektima ugrožavanja tražeći vješte političke pregovarače i taktičko upravljanje vojnim potencijalima, a sve u cilju zaštite ljudi i života te teritorijalnog integriteta članica NATO-a.

Građani Bosne i Hercegovine u svom usporenom i često politički omeđenom hodu prema Sjevernoatlantskom savezu svjesni su važnosti zaštite i sigurnosti. Štaviše, nakon krvavih devedesetih godina porasla je svijest o značaju slobode i sigurnosti te potrebe za svim onim mehanizmima koji mogu biti garancija dugoročnom miru i stabilnosti.

Dejtonskim mirovnim sporazumom Bosna i Hercegovina ulazi u period primirja i tranzicije s kompleksnim društveno-političkim sistemom: ranije je bila podijeljena na općine kao organizacione jedinice, a sada su njeni dijelovi Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i Brčko Distrikt. Osim toga, razuđenost svih nivoa vlasti, od najvišeg pa do općinskog, čini Bosnu i Hercegovinu državom u kojoj postoje različiti sistemi upravljanja u kojima su zastupljeni konstitutivni narodi – a oni su opet podijeljeni na Bošnjake, Srbe, Hrvate i Ostale.

Da li je u svemu ovome Bosni i Hercegovini potrebna integracija u NATO? Prvo treba razjasniti sam pojam.

Integracija je, uzevši u obzir značenje ove riječi s političkog aspekta, “proces povezivanja država (na gospodarskim, vojnim, financijskim, carinskim i dr. osnovama)”¹. Na polju odbrane, oblasti ekonomije i području privrede Bosni i Hercegovini treba saradnja. Prvo s državama u okruženju, a onda i sa ostalim, prije svega evropskim državama.

Šta je zapravo NATO i treba li Bosni i Hercegovini?

“NATO jeste međudržavna organizacija u kojoj svaka od država članica zadržava svoju punu suverenost i neovisnost, no on također posjeduje i vlastitu (upravnu) strukturu koja omogućava ostvarenje zadanih ciljeva. Unutar Saveza uspostavljen je forum u kojem se države članice zajednički savjetuju oko problema, koji se javljaju, te odlučuju o političkim i vojnim pitanjima što utječu na njihovu sigurnost. Također postoje i strukture koje omogućuju savjetovanje i suradnju na političkom, voj-

---

1 <http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search>, (pristupljeno 23. 3. 2015.).

nom i ekonomskom području, kao i na znanstvenom te drugim ne-vojnim područjima. NATO utjelovljuje transatlantsku vezu kojom je sigurnost Sjeverne Amerike trajno vezana za sigurnost Europe.”²

Dakle, u ovoj međunarodnoj organizaciji nije upitna suverenost i neovisnost države članice, a omogućena je saradnja na različitim područjima bitnim za napredak jedne države. Nesumnjivo je da se oblast sigurnosti i zaštite stavlja kao prioritet, ali to ni u kom slučaju ne znači da je NATO usmjeren samo ka toj oblasti. Garancija teritorijalnog integriteta i neovisnosti, pa i mogućnosti ekonomske saradnje koje se otvaraju članstvom u NATO-u, pokazatelj su da NATO treba Bosni i Hercegovini, ali i Bosna i Hercegovina treba NATO-u zbog svog teritorijalnog položaja i spremnosti da se održi uspostavljeni mir. Na tom putu integracije, a uzevši u obzir temeljne vrijednosti Saveza, jedna od prednosti članstva Bosne i Hercegovine u NATO-u je “pojačana sigurnost i stabilnost zemalja članica. Članstvo pruža pouzdanu garanciju da će članice priskočiti jedna drugoj u pomoć, pojedinačno ili kolektivno, u slučaju oružanog napada na bilo koju od njih”. (Atlantska inicijativa, 2010: 3)

Prijem Bosne i Hercegovine u program Partnerstvo za mir u decembru 2006. godine rezultat je truda i napora tadašnjih političkih struktura i svjesnosti značaja sigurnosti. Prije integracije, a kroz sam program, Bosna i Hercegovina ulazi sa Zakonom o odbrani BiH, ukidaju se entitetska ministarstva odbrane, ukidaju se vojske, a u martu naredne godine BiH i NATO potpisuju sporazum o razmjeni sigurnosnih informacija.

---

2 <http://www.nato.hr/sto-je-nato>, (pristupljeno, 24. 3. 2015.).

“Zaključivanjem ovog sporazuma omogućit će se nesmetana razmjena informacija sa NATO-om i ojačati suradnja širom Europe o oblasti razmjene klasificiranih podataka.”³

Nastavivši potrebne aktivnosti na putu integracije, uočljivo je da se angažman u pretprijetnim procesima u NATO odražava u političkom aspektu, a tu se prije svega misli na zakonske i podzakonske akte kojima se trasira osnova daljeg napretka u procesu integracije.

Provođenje reformi u oblasti odbrane i sigurnosti sa sobom povlači poštivanje zakona, a samim tim i borbu protiv trgovine oružjem i ljudima, borbu protiv terorizma te korupcije. Ovaj bitan socijalni aspekt dugoročno će imati posljedice ne samo po sigurnost unutar samog društva nego i pozitivan odjek u investicijskim krugovima.

“Tamo gdje oružane snage predstavljaju instituciju u koju javnost ima dosta povjerenja, sektor odbrane može pokrenuti šire institucionalne reforme na nivou cijele države.”⁴

Dakle, politički i socijalni aspekti integracije su veoma značajan benefit za cjelokupno društvo države koja postane članica NATO-a, a posebno Bosne i Hercegovine. “Savez je pod utjecajem, i može utjecati na politička i sigurnosna kretanja izvan svojih granica. Savez će sudjelovati aktivno kako bi se poboljšala međunarodna sigurnost u partnerstvu s relevantnim zemljama i drugim međunarodnim organizacijama; prido-

---

3 <http://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/saopstenja/default.aspx?id=3376&langTag=hr-HR>, (pristupljeno, 19. 4. 2015.).

4 http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_topics/20140515_BI_Compendium_Bosnian.pdf

noseći aktivno kontroli naoružanja, proliferaciji i razoružanju, te drži otvorenim vrata za članstvo u Savezu za sve europske demokracije koje ispunjavaju NATO standarde.”⁵

Međutim, ovdje ne trebamo zaboraviti ni izuzetno značajan ekonomski aspekt integracije u NATO. Ekonomski stabilna zemlja znači veći BDP, manje nezaposlenih, jaku državnu strukturu, prostor za nova ulaganja, a “jedan od preduvjeta za takvu stabilnost je adekvatan gospodarski razvoj, što jasno pokazuje koliko je takav razvoj važan za uspostavu strukture stabilnosti, koja je opet preduvjet za izgradnju održivog društva znanja”⁶

Jedan od primjera pozitivnog ekonomskog aspekta ulaska u NATO jest Bugarska, čiji ambasador u BiH Angel Angelov tvrdi da su im strane investicije nakon primanja u NATO porasle čak sedam puta. “Te investicije ne bi došle u Bugarsku da nismo u NATO-u, jer je članstvo investitorima bilo garancija da je Bugarska i pravno sigurna zemlja”, istakao je bugarski diplomat. Kao jedan od primjera ukazao je na činjenicu da je u Sofiji nikao veliki centar za informacione tehnologije, koji je zaposlio desetine hiljada ljudi. Angelov je ukazao i na podatak da Bugarska ima odlične ekonomske odnose s Rusijom, i to ne samo zbog projekta “Južni tok”. “Primer Bugarske pokazuje da članstvo u NATO-u nikako ne znači da morate da prekinete vaše ekonomske veze sa drugim zemljama koje nisu u tom Savezu”, naglasio je ambasador.⁷

---

5 <http://www.nato.hr/uloga-nato-a-u-medunarodnoj-sigurnosti>. (pristupljeno, 19. 4. 2015.).

6 <http://www.irmo.hr/hr/projekti/ekonomski-aspekti-sigurnosti/>. (pristupljeno, 20. 4. 2015.).

7 <http://www.blic.rs/Vesti/Svet/423662/Bugari-ubedjuju-BiH-da-je-clanstvo-u-NATO-pozitivan-signal-za-investitore>. (pristupljeno, 20. 4. 2015.).

U samoj integraciji, a od programa Partnerstvo za mir, veoma je jasno koji su zahtjevi stavljeni pred Bosnu i Hercegovinu i koje uvjete ona mora ispuniti. Naravno, u svemu tome moguće je izračunati koliki će biti troškovi, i to je ono što protivnicima pristupa NATO-u daje argument “protiv” integracije u NATO. Međutim, dugoročno posmatrano, šta to s ekonomskog aspekta znači za Bosnu u Hercegovinu? Provedba demokratskih reformi čini društvo sigurnijim i stabilnijim, a samim tim otvara mogućnosti za investiciona ulaganja iz inostranstva jer šalje jasan signal investitorima o sigurnosti i stabilnosti zemlje. Reforme odbrane, s druge strane, već su vidljivo rasteretile dio državnog budžeta. Bosna i Hercegovina ima mogućnost da pri kupovini i prodaji vojne opreme ima povoljnije uvjete. Ekonomska dobit mogla bi se ostvariti i rješavanjem brojnih pitanja neperspektivne vojne imovine. Takav primjer je kasarna “Jajce”.

“Prije tačno sto godina na više od 8.000 kvadratnih metara sagrađen je jedan od najljepših objekata u Sarajevu. Kasarna ‘Jajce’ napravljena je za potrebe austrougarske vojske, no u posljednje vrijeme propada. Desno krilo potpuno je urušeno, a lijevo se još nekako drži. Ulazak u kasarnu strogo je zabranjen bez pratnje službene osobe iz Oružanih snaga BiH, u čijem je trenutnom vlasništvu. Objekat je isključen s elektro i vodovodne mreže, te je kompletna lokacija neperspektivna za Oružane snage BiH.”⁸

Ovaj objekt samo je jedan od primjera nepotrebnog trošenja budžetskih sredstava. S druge strane, ne treba zanemariti ni činjenicu da je većina tih vojnih objekata na veoma atraktivnim lokacijama. Sam njihov

---

8 <http://www.slobodnaevropa.org/content/sarajevo-kasarna-jajce-propada-a-s-njom-i-moguće-investicije/25328492.html>. (pristupljeno, 19. 4. 2015.)

položaj zasigurno bi privukao brojne investitore, a prodajom ovakvih neperspektivnih vojnih objekata ostvarila bi se značajna sredstva koja bi Ministarstvo odbrane BiH moglo iskoristi za svoje potrebe.

“Ovi objekti se mogu i trebaju što prije na ekonomskoj osnovi staviti u funkciju društvene koristi a osoblje se umjesto pukog stražarenja na neperspektivnim lokacijama treba uposliti na adekvatnim zadacima vezanim za profesionalno ispunjavanje misije oružanih snaga. Reformirana struktura oružanih snaga nema potrebe za tolikim brojem objekata, infrastrukture i drugih prostora koji se još uvijek nalaze u posjedu ministarstva odbrane. Konverzijom imovine u civilne svrhe obezbijedit će se i preraspodjela finansijskih sredstava koje sada nepotrebno opterećuje ionako ograničen vojni proračun. Dobijena finansijska sredstva u slučaju eventualne prodaje neperspektivne imovine mogu se kvalitetno investirati u podizanju životnog standarda personala zaposlenog u odbrani. To se posebno odnosi na obezbjeđivanje službenih stanova za potrebe ministarstva odbrane i OSBiH u skladu sa projekcijama vezanim za perspektivne lokacije koje će biti u funkciji tokom narednog perioda.” (Denis Hadžović (2009): Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu, Sarajevo, Centar za sigurnosne studije – BiH, str. 53). Nažalost, mnogi od ovih ekonomskih aspekata nisu odmah mjerljivi sami po sebi pa je potrebno dugoročno posmatrati blagodati integracije u NATO.

Odustajanje od integracije, iako je ovo više posmatrano kao manje realna mogućnost, jest moguće, ali nije preporučljivo. Trusno područje krvavih obračuna i ranijih tekovina kojima je podložan Balkan ne daje mnogo mogućnosti Bosni i Hercegovini da izabere neutralnost kao Švi-

carska. Teoretski bi mogla, ali dugoročno bi to značilo veliki rizik za sigurnost i teritorijalni integritet. Istina je da Bosna i Hercegovina, tragom trenutnih dešavanja u odnosima Evropske unije, Sjedinjenih Američkih Država i Rusije, može postati bitan faktor i vrsta tampon-zone. Ali ne bez rizika.

ZAKLJUČAK

Integracija u NATO za Bosnu i Hercegovinu znači dugoročnu sigurnost i stabilnost te opredijeljenost ka evropskim društvenim tokovima i mogućnost za učešće u mirovnim misijama u svijetu. Složenost državnog uređenja Bosne i Hercegovine i njenog odnosa prema susjedima predstavlja važan izazov Savezu u gradnji mirnog i stabilnog Balkanskog poluotoka. Politički aspekt, a koji se ogleda u reformskim procesima, primjeni zakonske legislative i poštovanju principa NATO-a, jamči stabilnost i teritorijalni integritet države. Socijalni aspekt integracije podrazumijeva Bosnu i Hercegovinu kao sigurno područje, organizirano i spremno na borbu protiv korupcije, trgovine ljudima i borbu protiv terorizma. Ponajbolji segment integracije Bosne i Hercegovine u NATO jest ekonomski aspekt, koji podrazumijeva da se sigurno i stabilno područje smatra pogodnim tлом za investicije, a samim tim otvara i brojna druga pitanja ekonomske dobiti, kao što je npr. prodaja neperspektivne vojne imovine, a što bi dovelo do oporavka ekonomije i smanjenja siromaštva. Ipak, odustajanje od ovoga puta, a ja se nadam da se to neće desiti, bio bi prevelik i preopasan luksuz koji društveno-političko uređenje Bosne i Hercegovine, njena historija obilježena, nažalost, i najstrašnijim zločinom – genocidom u Srebrenici, i ekonomska stagnacija ne bi mogle podnijeti. Važno je reći da pri integraciji treba poštovati

volju konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini, iako ona u određenoj interesnoj sferi može biti povezana i sa susjednim državama. Hrvatska je članica NATO-a, postupna integracija u NATO je prisutna u Bosni i Hercegovini i ide u pozitivnom smjeru, ali se ne smije zanemariti Srbija, koja treba utvrditi šta za nju znači integracija u NATO i treba li joj to. Ovo je veoma važno i za Bosnu i Hercegovinu zbog odnosa bosanskih Srba prema matici i spremnosti političara iz Republike Srpske u podršci integracijama, ali bez ugrožavanja njihovih nacionalnih interesa.

Literatura:

Izdanja:

- Atlantska inicijativa, Udruženje za promociju euroatlantskih integracija Sarajevo (2010): Bosna i Hercegovina i NATO 1, Sarajevo, Ambasada Kraljevine Norveške u BiH.
- Denis Hadžović (2009): Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu, Sarajevo, Centar za sigurnosne studije – BiH

Internet:

- <http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search>, 23. 3. 2015.
- <http://www.nato.hr/sto-je-nato>, 23. 3. 2015.
- <http://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/saopstenja/default.aspx?id=3376&langTag=hr-HR>, 19. 4. 2015.
- <http://www.nato.hr/uloga-nato-a-u-medunarodnoj-sigurnosti>, 19. 4. 2015.

- <http://www.slobodnaevropa.org/content/sarajevo-kasarna-jajce-propada-a-s-njom-i-moguće-investicije/25328492.html>, 19.4.2015.
- <http://www.blic.rs/Vesti/Svet/423662/Bugari-ubedjuju-BiH-da-je-clanstvo-u-NATO-pozitivan-signal-za-investitore>, 20. 4. 2015.
- <http://www.irmo.hr/hr/projekti/ekonomski-aspekti-sigurnosti/>, 20. 4. 2015.

Mladenka Golijanin

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU??

Sažetak: Zemlje regiona su približavajući se euroatlantskim integracijama dale pozitivan primjer i Bosni i Hercegovini na putu ka njenom članstvu u nekoj od euroatlantskih organizacija. Bosni i Hercegovini kao državi koja prolazi kroz tranziciju i težak period izgradnje mira, demokratskih institucija i očuvanja svoje državnosti potrebne su brojne reforme, kako sigurnosnog tako i ekonomskog, privrednog i drugog sektora, a sve u cilju postizanja napretka u euroatlantskim integracijama i razvitku države. Najveću pomoć Bosni i Hercegovini u reformama dali su NATO i Evropska unija, a Bosna i Hercegovina u tim reformama nastoji svoje zakonodavstvo približiti vrijednostima ovih organizacija, koje podržavaju mir, sigurnost građana i osiguran prosperitet. Navodeći i prednosti i mane priključenja nekoj od organizacija, primjećuje se značaj integracija na duži vremenski period.

Ključne riječi: *sigurnost, integracije, Evropska unija, NATO, mir, reforme, izgradnja mira, ekonomija, socijalno okruženje, reforma odbrambenog sistema*

Vjekovima je prostor Bosne i Hercegovine egzistirao pod vlašću različitih uprava, ali je ona u čitavom tom periodu zadržala multikulturalnost i multietničku strukturu svoga stanovništva. Pod upravama drugih Bosna i Hercegovina je pretrpjela i velike civilizacijske promjene, napredak, a u toku ratova i devastacije i uništenja. Ključni period u istoriji Bosne i Hercegovine je period devedesetih godina 20. vijeka, kada je zahvata rat kojim je vojnom silom uništavana, a etnički dijeljena. Da bi se takvo razaranje zaustavilo, Bosni i Hercegovini je bila potrebna strana pomoć. Tada uz pomoć Sjedinjenih Američkih Država za pregovarački sto u Dejtonu sjedaju zaraćene strane, čime nastaje Dejtonski mirovni sporazum, koji prekida rat i postavlja temelje nove Bosne i Hercegovine. Za njegovu implementaciju i djelotvornost su zadužene vojne snage NATO-a i civilne snage u obliku Ureda/Kancelarije visokog predstavnika (OHR) za Bosnu i Hercegovinu. Tada započinje mirovni proces, koji, u malo vedrijem obliku nego što je to bilo nakon rata, teče i danas.

Iako je NATO prvenstveno vojni savez organizovan kao međunarodna organizacija u kojoj svaka članica ima svoju samostalnost, i on je svoj koncept djelovanja morao prilagođavati novonastalim poimanjima sigurnosti, koja se više ne svodi isključivo na vojnu sigurnost, već uključuje političku, privrednu, ekonomsku, ekološku i druge dimenzije sigurnosti (Tatalović, Grizold, Cvrtila, 2008).

Takva promjena unutar NATO-a nije djelovala samo unutar organizacije i obezbijedila Savezu svrhu daljnjeg postojanja u hladnoratovskom periodu, već je uticala i na države koje teže postati njegove članice. Ta promjena identiteta NATO-a vidljiva je i u otvorenosti za sve evropske države koje žele postati njegove članice. U tom procesu integracije

samo je važno ispunjavanje određenih zadataka i prihvaćanje zajedničkih normi i načela koji doprinose osiguravanju mira i stabilnosti u novom sigurnosnom okruženju. Bosni i Hercegovini je kao državi u kojoj mirovni proces još traje od ključne važnosti da se uključi u procese integracije u NATO i Evropsku uniju. Po pisanju profesora Pejanovića Bosna i Hercegovina je za NATO i Evropsku uniju projekt mira, jer mir u Bosni i Hercegovini ima geopolitičku vrijednost, i u geopolitičkom i geostrateškom kontekstu mir u Bosni i Hercegovini je pretpostavka razvoja i mira u zemljama zapadnog Balkana. Zbog tih činjenica zadatak je NATO-a da olakša i pomogne Bosni i Hercegovini na putu ka članstvu, čime će joj omogućiti uspješnu izgradnju mira i institucija. U programu NATO-a Partnerstvo za mir, koji je i osmišljen zbog lakše integracije zemalja centralne i istočne Evrope u Savez, podržani su principi zaštite i promovisanja ljudskih prava i sloboda, te očuvanje mira čuvanjem pravde i uspostavljanjem demokratskih institucija. Nigdje se ne ističe vojna sigurnost kao prioritarna. Partnerstvo za mir treba da radi na stvaranju povjerenja između NATO-a i drugih zemalja Evrope i zemalja nekadašnjeg Sovjetskog saveza. Koliko i kako će saradivati sa NATO-om određuje svaka država pojedinačno potpisujući Pojedinačni partnerski program (IPP). Integracija u NATO prema koracima programa Partnerstvo za mir Bosni i Hercegovini treba da donese konačno rješenje u izgradnji mira i izgradnji institucija “do nivoa samoodrživosti” (Pejanović, 2011).

Ubrzana integracija ne samo da se javlja kao pretpostavka jačanju državnosti već će osigurati i djelotvornu demokratsku, parlamentarnu i civilnu kontrolu nad sigurnosnim sektorom, povećaće se transparentnost u planiranju odbrambenog budžeta. Pristupanjem programu Par-

tnerstvo za mir 2006. godine i potencijalnim priključenjem NATO-su, Bosna i Hercegovina se obavezuje na prihvatanje koncepta kolektivne sigurnosti kao kamena temeljca svoje dugoročne strategije (Hadžović, 2009: 15).

Članstvo u NATO-u nameće personalizaciju i modernizaciju oružanih snaga zemlje kandidata. Postajanjem članicom Saveza dobija se mogućnost jačanja odbrambenih kapaciteta oružanih snaga, čime bi Bosna i Hercegovina dobila oružane snage sposobne da odgovore na unutrašnje izazove političko-sigurnosne prirode koji su posljedica ratne istorije naše države. Za jačanje i modernizaciju oružanih snaga nije dovoljno oslanjanje na vlastite snage uslijed lošeg ekonomskog stanja i stalne konfrontacije među političkim elitama u Bosni i Hercegovini o opravdanosti postojanja oružanih snaga, koje, istini za volju, uzimaju veliko parče “siromašnog” budžeta Bosne i Hercegovine. Međutim, svaka država koja želi imati djelotvornu i spremnu vojsku, sa ili bez ulaska u NATO, mora ulagati u modernizaciju, zamjenu zastarjelog i nefunkcionalnog naoružanja, prvenstveno zbog sigurnosti pripadnika oružanih snaga. Ta cijena je velika ali prihvatljiva ukoliko se žele jake i sposobne oružane snage. Nakon pokretanja procesa reforme odbrane NATO je pomagao Bosni i Hercegovini u velikoj mjeri. Preuzimanjem određenih standarda NATO-a došlo je do racionalizacije troškova prijašnjih glomaznih vojnih snaga koje su trošile znatno više novca. Ulaskom u program Partnerstvo za mir i u proces integracije u NATO, Bosna i Hercegovina se obavezala na rješenje pitanja vojne imovine. Ispunjenjem ovog uslova stvoriće se prostor za uštede i u tom segmentu, jer se trenutno iz budžeta izdvajaju velike količine novca za potrebe održavanja i čuvanja skoro pa nepotrebnih vojnih objekata. Te uštede će biti moguće ukoliko Bosna i

Hercegovina prenese vlasništvo nad tim objektima sa vojne na civilne vlasti. Time će se rasteretiti vojni budžet, a “višak” novca će se moći iskoristiti za obnovu kapaciteta, kupovinu naoružanja i vojne opreme.

Značaj članstva u NATO-u ogleda se i u stvaranju čvršće regionalne saradnje na polju odbrane i sigurnosti. Uslijed ratnih dešavanja devedesetih cijeli region je pogodan za razvoj različitih oblika nasilja, tako da jedino intenzivna regionalna saradnja u oblasti sigurnosti može doprinijeti stabilizaciji ovog prostora. U stvaranju i održavanju te saradnje glavnu ulogu trebaju da preuzmu zemlje regiona koje su postale članice Saveza, ili su u procesu pridruživanja, kao i Bosna i Hercegovina.

Jedan od prioriteta poslije 11. septembra 2001. postaje i razmjena obavještajnih podataka o terorističkim prijetnjama i jačanje saradnje i partnerstva sa zemljama izvan Saveza i drugim sigurnosnim organizacijama. NATO nastoji oformiti nove i proširiti postojeće kapacitete radi što efikasnijeg odgovora na terorističke prijetnje, posebno sa oružjem za masovno uništavanje. Upravo takva opredijeljenost borbi protiv terorizma mogla bi NATO navesti na još veći angažman na prijemu Bosne i Hercegovine u svoje članstvo, jer smo posljednjih godina svjedoci jačanja islamskog radikalizma i stalne opasnosti od terorističkih napada na teritoriji Bosne i Hercegovine. U Strateškom konceptu NATO-a problemi zaostalog naoružanja, širenje prijetnje od konvencionalnog oružja i proliferacija oružja za masovno uništavanje naglašeni su kao gorući problemi u nestabilnim državama svijeta. Sa problemom viška naoružanja i nedostatkom novca za uništavanje zastarjelog naoružanja susreće se i Bosna i Hercegovina. S procesom učlanjivanja Bosna i Hercegovina je dobila i finansijsku i tehničku pomoć od Saveza za uništavanje i

uklanjanje viškova, čime NATO nastoji pojačati svoju ulogu u kontroli oružja i razoružanja na području jugoistočne Evrope.

U procesu priključivanja Evropskoj uniji primjećuje se da zemlje postaju prvo članice NATO-a pa tek onda dobijaju članstvo u Evropskoj uniji. Posebno se to odnosi na bivše socijalističke države. Zaključuje se da u Evropskoj uniji članice NATO-a dobijaju veći kredibilitet, a samim tim ubrzan i lakši pristup Evropskoj uniji. Na to povećanje kredibiliteta uticalo je i to što države da bi postale članice NATO-a prolaze kroz različite reformske procese, koji dovode do povećane efikasnosti cijelog društva i prihvaćanja vrijednosti i normi koje su bliske onim u Evropskoj uniji.

Integracije u NATO možemo posmatrati kao “mješavinu političkih, vojnih i ekonomskih koristi” (Ibid., 37). Teško je razgraničiti opravdanost i neopravdanost troškova, a još je teže jasno prikazati dobiti od članstva u NATO-u. Države moraju iskoristiti određena budžetska sredstva jer država prolazi kroz brojne reforme kako sigurnosnog sektora tako i «političkog, institucionalnog i ekonomskog okruženja» (Ibid.).

Ulazak Bosne i Hercegovine u NATO značiće i povećanje kreditnog rejtinga zemlje, jer NATO svojim članicama garantuje mir i sigurnost. Kreditni rejting za sobom povlači i povećanje zainteresovanosti stranih kompanija za ulazak na bosanskohercegovačko tržište, a domaćim kompanijama omogućava lakši prodor na strana tržišta. Sigurna država koju garantuje članstvo u NATO-u jeste i razvijena država, pogodan ambijent za investiranje. Zahvaljujući otvaranju tržišta i dolasku stranih investicija, povećava se zaposlenost, domaća proizvodnja i izvoz robe, a država finansijski jača (Ibid., 52).

Prvenstveno osiguranje mira i sigurnosti koje donosi članstvo u NATO-u omogućit će brže i efikasnije sprovođenje svih napomenutih reformi potrebnih kao kiseonik ekonomski, socijalno i politički propadajućem bosanskohercegovačkom društvu.

Da bi sve to u dogledno vrijeme bilo ostvarivo, potrebno je da u političkim krugovima u Bosni i Hercegovini postoji jasna saglasnost i namjera za pristupanje NATO-u, ali u kontekstu osiguravatelja mira i sigurnosti, podstrekača ekonomskog jačanja Bosne i Hercegovine i izlaska naše zemlje iz ovako nepovoljnog socijalnog položaja. Donosioci odluka i političke elite na vlasti trebaju iskoristiti “dug” koji NATO ima prema Bosni i Hercegovini, zahvaljujući kojoj je opravdao svoje postojanje u novom posthladnoratovskom sigurnosnom okruženju. Kao teritorija na kojoj se angažman uspostave i izgradnje mira pokazao donekle uspješnim (zaustavio je rat i donio mir), Bosna i Hercegovina je geopolitički i geostrateški postala važna za NATO, a NATO je za Bosnu i Hercegovinu postao najrelevantniji sigurnosni faktor, i to u budućnosti treba ostati tako. Postajući članica NATO-a, Bosna i Hercegovina treba da stigne do cilja puta od postkonfliktnog područja do Bosne kao razvojnog područja (Ćurak, 2010: 82).

Ulazak u NATO bi omogućio i prihvatanje euroatlantskih vrijednosti i normi od strane građana Bosne i Hercegovine, a te vrijednosti su oslobođene duhova prošlosti koji su i godinama nakon rata prisutni u našoj zemlji. A čime bi drugim građani Bosne i Hercegovine trebali biti zadovoljni sem mirom, sigurnosti, ekonomskim i socijalnim razvojem, te opstankom suživota u zajedničkoj državi?

Korišteni izvori:

- Ćurak, Nerzuk (2011): “NATO, Evropska unija i goli život”, u: Ćurak, Nerzuk i Turčalo, Sead (2012): Međunarodna zajednica i upravljanje konfliktima (hrestomatija), Sarajevo, Fakultet političkih nauka.
- Ćurak, Nerzuk (2011): Gramatika geopolitike. Izvještaj iz periferne zemlje, Sarajevo, Fakultet političkih nauka.
- Hadžović, Denis (2009): Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO-savezu, Sarajevo, Centar za sigurnosne studije – BiH.
- Omanović, Sanja (2010): Bosna i Hercegovina i NATO, Atlantska inicijativa, Udruženje za promociju euroatlantskih integracija Sarajevo, Bosna i Hercegovina.
- Pejanović, Mirko: “Integracija Bosne i Hercegovine u EU i NATO kao pretpostavka izgradnje mira i institucija države BiH”, Ifimes – International Institute for Middle East and Balkan Studies, <http://www.ifimes.org/ba/8394-integracija-bosne-i-hercegovine-u-eu-i-nato-kao-pretpostavka-izgradnje-mira-i-institucija-drzave-bih>, 23. 4. 2015.
- Tatalović, S., Grizold, A., Cvrtila, V. (2008): Suvremene sigurnosne politike – Države i nacionalna sigurnost početkom 21. stoljeća, Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga.

Nataša Heleta

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BIH?

Sažetak: Integracija BiH u NATO nije proces koji se dovodi u sponu samo sa segmentom odbrane. Postoji mnogo više beneficija koje BiH može dobiti članstvom u NATO-u. Važnost razumijevanja značaja ove integracije za stanovništvo BiH svrstava se među primarne ciljeve koji će voditi ostvarenju sljedećih koraka u općem napretku. Reforme koje se preduzimaju dovode do standardizacije i promjene rejtinga države.

Ključne riječi: *beneficije, reforme, stabilnost, napredak*

Šta integracija u NATO znači za BiH?

Ako si zemlja u kojoj se ljudi sjećaju nesigurnosti i straha,
Ako si čovjek u toj zemlji koji želi zaštitu i napredak,
Ako ne želiš pružiti ruke dezintegraciji koja uvijek vodi gubitku,
Onda imam priču o integraciji BiH za tebe.

U prošlosti su postojale različite teorije o tome da li se Sunce okreće oko Zemlje ili je obrnuto. U BiH danas postoje različite teorije o tome da li se NATO okreće oko BiH iz utilitarističkih, geostrateških razloga, ili pak BiH treba da se okreće oko jedne takve organizacije radi sopstvenih interesa. Dokazano je da se Zemlja okreće oko Sunca, pa se iskreno nadam da neće potrajati još dugo dokazivanje da se ipak BiH treba okretati oko NATO-a ako želi svoju svjetlost u budućnosti. Sputana bosnocentričnošću kao jednom od dominantnih karakteristika bh. naroda, naša država još uvijek stoji u jednoj od ulica Evrope, dok se kapitalističke i sigurnosne mećave prepliću oko nje, crpeći joj snagu kao ozeblom evropskom djetetu. Nekad se pitam kako si postala opet dijete, državo, kad si već bila odrasla? Kako si dopustila da te cio svijet tretira kao nedovoljno samostalnu, kao onu koja tek treba da uči, kad sam sigurna da imaš toliko istorijskog znanja, čiji si autor, da možeš podučavati svijet? Ili možda ima malo kompetentnih koji bi to znanje mogli svijetu prenijeti, pa ti zbog toga plaćaš tretman evropskog djeteta?

Razmišljajući o argumentima koji idu u prilog integraciji BiH u NATO, shvatila sam da je prvenstveno neophodno da stvorim što neutralniju vagu u mislima, na čije ću tegove staviti argumente ZA i PROTIV tog procesa, kako bih primarno ja vjerovala u sve ono što ću ovdje napisati. Nije problem stvoriti stav o tome da li je ova integracija poželjna ili ne, ali problem redukcije ili selekcije podataka i argumenata može dovesti do velikih problema ili greške. Upravo zbog toga, nastojeći da pribavim svaki gram beneficija ili nepoželjnih efekata, plaćala sam cijenu velike dileme u pojedinim trenucima. Iako se možda podrazumijeva stav koji slijedi, poduprt odlukom da pišem ovaj rad, ja ipak želim početi esej izjavom da nakon istraživanja o ovoj tematici moje misli jesu integrisane

u ideju, u stav da sam ja pojedinka u ovom društvu koja jeste za integraciju BiH u NATO.

Uvidom u dosta reducirano razumijevanje opsega značaja integracije BiH u NATO, koji uglavnom obuhvata odbrambeni segment u očima velikog dijela bosanskohercegovačkog stanovništva koje uopšte zanima ova tematika, odlučila sam da u prilog značaju integracije upravo akcentiram višeznačnosti ovog procesa. Zbog toga, argumentacijski ću predstaviti više segmenata našeg društva u kojima integracija ostavlja pozitivan trag.

Jednom sam pročitala rečenicu koja potiče od predsjednika Savjeta Atlantske inicijative prof. dr. Nerzuka Ćurka, koja mi se svaki put kada neko poveže NATO samo sa vojnim segmentom, uz isključivost svega ostalog, javi kao alarm u mislima: “Treba srušiti mit da u NATO ulazi vojska, a ne država.”¹

Zato ću u ovom eseju raditi na rušenju mita, na širenju vidika sa kojeg sagledavamo integraciju, jer smatram da je veća mogućnost da do sada nismo bili dorasli sagledavanju značaja ove integracije nego što ova integracija nije dorasla Bosni i Hercegovini.

Iako je sigurnosni aspekt integracije BiH u NATO ključni, ne trebamo marginalizirati ostale aspekte i posmatrati ovaj proces kao nešto što se tiče samo jednog partikulariteta u ovoj državi – vojske. Vojska je posrednik između države i NATO-a, ali nikako nije samostalan subjekt koji može sebe kvali-

---

1 <http://www.atlantskainicijativa.org/bos/index.php/newsletters/164-prof-dr-nerzuk-curak-studentima-nato-kao-dar-s-neba.html>. (pristupljeno, 20. 4. 2015.).

ficirati za ovo članstvo ukoliko ostali segmenti ne funkcionišu prema zahtjevanim standardima. Tako bi BiH članstvom u NATO-u dosta investirala u sigurnosni rejting zemlje, međutim taj rejting se onda prelijeva iz jednog u drugi segment društva. “Politička i vojna sigurnost je zasigurno najvažniji faktor procjene poželjnog poslovnog okruženja. Smanjenje rizika zemlje dovodi do povećanja kreditnog rejtinga, što direktno utiče na smanjenje kamatnih stopa. Pošto su i kamatni rejting i sigurnosna procjena zemlje glavne odrednice vezane za investicijske odluke, samim tim postoji i primjetan pozitivan uticaj članstva u NATO na SDI (strane direktne investicije).”²

Iako možda mi smatramo da je BiH sada stabilna zemlja jer je rat završen prije dvadeset godina, važno je imati na umu da možda mnogi u svijetu nisu znali za rat, možda su mnogi zaboravili da je bio, ali investitori sigurno ne zaboravljaju i ne ulažu bez prethodnih spoznaja o toj državi. To upravo dokazuje da stabilnost ne nastaje završetkom rata, već kada dolazi do napretka države.

Pored toga, “Proces koji podrazumijeva ispunjavanje uslova za ulazak u NATO bitan je i za demokratizaciju društva, jer bez demokratizacije sigurnosne sfere nema ni demokratizacije ukupnog društvenog aparata. Glavna karakteristika demokratskih sigurnosnih sistema jeste da ih kontrolišu civilne vlasti.”³

Dosadašnje reforme odbrane dokaz su da se demokratizacija društva odvija preko sigurnosne sfere u velikom procentu. Ipak, to je političko

---

2 http://www.css.ba/wp-content/uploads/2011/06/images_docs_pr.pdf

3 <http://www.atlantskainicijativa.org/bos/index.php/newsletters/164-prof-dr-nerzuk-urak-studentima-nato-kao-dar-s-neba.html>, (pristupljeno, 20. 4. 2015.).

minsko polje u kojem reformu moraju odobriti često oni koji bi nastradali ukoliko do nje dođe. U BiH reforme se presporo odvijaju, osim za one koji to porede sa periodom kada nikako nije bilo reformi. Zbog toga, procesi reformi, ne samo reforme odbrane, nego i ostalih segmenata društva, uvijek me podsjetu na fenomenalni govor dr. Zorana Đinđića u kojem je istakao sljedeće: “Čitam u novinama, premijer, kao, ima problem – hiper je aktivan. Pa sa stanovišta puža i kornjača je hiperaktivna. Ali šta je naše merilo? Je l’ naše merilo puž, kornjača?”⁴

Upravo ova komparacija me podsjeća na stanje u BiH i na način komparacije uspjeha ili neuspjeha u njoj. Svakako da svaka dobra reforma, program ili cilj zahtijevaju vrijeme, ali vrijeme ne zaslužuju njihove namjerne opstrukcije zarad ciljeva koji se odnose na fizička lica. Međutim, da sve nije toliko crno, već sa primjesama bijele, pokazuje sljedeće: “Uprkos ovako teškom i bespoštednom ambijentu, odbrambeni sektor se nastavlja približavati standardima koji su zadati za članstvo u NATO-u. I druge institucije počinju raditi svoj dio posla. U širem smislu, lekcije iz BiH su dovoljno jasne: zacrtajte i držite pravac, koncentrišite potrebne resurse, pokažite i zadržite odlučnost i komunicirajte s javnošću. Sve ovo zahtijeva ravnotežu između međunarodnog pritiska, istinskog partnerstva i lokalne odgovornosti” (Maxwell, Olsen: 132). A kada je riječ o odnosu između lokalne i međunarodne scene važno je da prestanemo očekivati da će drugi riješiti naše probleme. Drugi nam mogu pomoći da ih spoznamo, mogu nas čak i usmjeriti na metode pomoću kojih ćemo te probleme riješiti, ali nikako ne mogu i nikada neće raditi umjesto nas. To detektujem kao veliki problem u našoj državi, jer

---

4 <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/240965/Poruke-dr-Zorana-Djindjica>. (pristupljeno, 18. 4. 2015.)

pomoć koju dobijamo u raznim oblicima nikada nije dovoljna, već se uvijek očekuje nešto više. Pored toga, uvijek se javlja ona iskra bosno-centričnosti, kojom se ističe kako smo mi ona država koju svi žele da eksploatišu, preko koje ostvaruju svoje interese i sl. Draga moja državo, tačnije oni koji te predstavljaju, mnogo mi češće izgleda, i pored sve sramote da ovo priznam, da smo mi oni koji eksploatišu tuđe vrijeme i ulaganje u ovu zemlju. Zato ovu integraciju u NATO trebamo prigrliti kao najbližeg svog.

Ne znam da li granice koje dijele entitete implicitno moraju dijeliti i stavove u odnosu dva entiteta, ali često mi tako izgleda. Pa pogledajmo izjavu predsjedavajućeg Predsjedništva BiH koja glasi: “Mogu samo ponoviti da u NATO možemo ući samo onda ako i kad u taj savez uđe Srbija. Jasniji stav od tog ne može. Svaka druga opcija podrazumevala bi podelu srpskog naroda. Ne trebaju nam referendumi. Tu temu zapravo ne treba ni otvarati, jer za članstvo BiH u NATO-u nema uslova sve dok Srbija nije u tom savezu.”⁵

Iako živim u dijelu države, tačnije entitetu, koji bi trebao da sačeka Srbiju da uđe u NATO, i iako sam rođena u zemlji koju trebamo da čekamo, ovakve izjave nikada ne mogu podržati, jer one po mom mišljenju ne odražavaju sliku dobrih odnosa između RS i Srbije, već odražavaju odnos zavisnosti na štetu naše države i samog tog entiteta koji se zalaže za nešto drugo. Smatram zbog toga da ova selektivna i uslovna legitimacija integracije BiH u NATO dosta otežava ovaj proces i zamagljuje njegov značaj.

---

5 <http://www.politika.rs/rubrike/region/U-NATO-mozemo-uci-samo-ako-u-njega-udje-Srbija.lt.html>. (pristupljeno, 14. 4. 2015.)

Sljedeća privilegija koja se priliva u našu državu ukoliko dođe do članstva tiče se ekološke dimenzije. «Kada se provodi vojna vježba NATO-a na teritoriju određene zemlje, uvažavaju se sve zakonom propisane mjere zaštite prirode i okoliša koje NATO štabu dostavi zemlja domaćin. Dakle, NATO savez ne nameće zemljama članicama nikakve obaveze kad su u pitanju mjere zaštite prirode i okoliša pri vojnim djelatnostima, već se ostavlja na mogućnost izbora svake pojedine zemlje članice.»⁶ U nadi da će se u BiH pokrenuti i usvojiti inicijative vezane za standarde na polju ekologije, tačnije da će Ministarstvo odbrane BiH uspostaviti sistem upravljanja okolišem, dobro je znati da je NATO organizacija koja će se podrediti svim zakonima.

Jedan od naslova u novinama koji me pozitivno iznenadio i koji vodi do sljedećeg argumentacijskog DA jeste: “Banjaluka – Rodna ravnopravnost zauzima visoko mjesto na ljestvici prioriteta i važnih pitanja u Sjevernoatlantskom savezu (NATO).”⁷ Iako prve asocijacije na NATO ne ostavljaju utisak rodne senzibilnosti ove organizacije u bilo kojem smislu, spoznaja da se ova organizacija sve više posvećuje uključenosti i participaciji žena u njihovim misijama jeste nešto jako pozitivno za BiH. S obzirom na to da smo država koja je tek u početnim fazama uključivanja žena u do skoro pojmljene kao izrazito muške segmente društva, ova odluka NATO-a je za mene odličan potez.

Iako postoji još dosta argumenata koji se tiču vojnog osavremenjavanja, postizanja standarda u oblasti odbrane, usavršavanja kadrova koji

---

6 http://www.css.ba/wp-content/uploads/2011/06/images_docs_pr.pdf. (pristupljeno, 18. 4. 2015.)

7 <http://www.glassrpske.com/drustvo/vijesti/BiH-i-NATO-Jednakost-u-vrhu-prioriteta/lat/143743.html>. (pristupljeno, 18. 4. 2015.)

čine sponu između BiH i NATO-a i sl., posljednji argument koji ću predstaviti u ovom radu, ali svakako ne posljednji u mojim stavovima izvan ovog rada, tiče se zbrinjavanja viška ljudskih resursa. “NATO Povjerenički fond (NATO Trust Fund) za BiH osnovale su države članice NATO-saveza i drugi donatori kako bi se pomoglo vlastima u procesu reintegracije prekobrojnog vojnog osoblja i službenika Ministarstva odbrane BiH. Glavne zemlje donatori u fondu za BiH, ukupnog iznosa od 5,83 miliona eura, jesu Holandija, Velika Britanija i Hrvatska (koja u to vrijeme nije bila punopravna članica NATO-a). NATO/PfP Povjerenički fond daje doprinos sveukupnim nastojanjima BiH da održi mir i stabilnost, osnaži ekonomski oporavak, smanji nezaposlenost i generiše prihode. U tu svrhu ovaj projekat treba omogućiti lakšu reintegraciju u civilni život onim licima koja su otpuštena u nedavnom procesu reforme odbrane, kao i licima otpuštenim tokom demobilizacije u proteklim godinama.”⁸ Ovo nam dosta ukazuje na to da iako NATO predlaže reforme, sve konsekvence koje nastaju nakon potrebnih reformi imaju soluciju.

U zaključnim razmatranjima ove teme želim naglasiti ono što ističe u sljedećem članku prof. dr. Nerzuk Ćurak: “Zaključio je da glumiti neutralnost u vezi s ulaskom u NATO predstavlja luksuz, neodgovornost i kratkovidnost za neuspješne zemlje Balkana kao što je BiH, te da se sve svodi na odluku da li želimo da budemo dio Zapada ili ne.”⁹ Iako sam se tokom pisanja ovog rada pitala i šta integracija BiH u NATO znači za NATO, znam ipak da će NATO bez BiH djelovati kao što je djelovao i do

8 http://www.css.ba/wp-content/uploads/2011/06/images_docs_pr.pdf

9 <http://www.vijesti.ba/vijesti/bih/208182-neuspjesne-zemlje-Balkana-luksuz-glumiti-neutralnost-vezi-ulaskom-NATO.html>. (pristupljeno, 18. 5. 2015.)

sada, dok s druge strane budućnost BiH bez ovog članstva nije upitna, ali je sigurno degradirana.

Ne znam, zemljo moja, ti si možda samo rijeka koja traži svoj tok, bez mogućnosti da vidi da sada svi tokovi vode ka istom moru. More NATO integracija neće presušiti bez tebe, ali ako mu se uskoro ne približiš dovoljno da vidiš da te čeka i da je tvoja destinacija možeš početi previše da lutaš, a lutanja nam je svima dosta! Zbog toga je važno da shvatimo da postoji i neki drugi ugao iz kojeg možemo sagledati mogućnosti koje pruža integracija BiH u NATO. Važno je da počnemo raditi, važno je da počnemo razumijevati, važno je da počnemo priznavati svoje greške. Mogu shvatiti da ljudi nemaju empatiju prema situaciji jedne zemlje i organizacije, ali mislim da je neshvatljivo ako svi nemamo empatiju prema našem životu i toj istoj organizaciji. Jer se svi pitamo, jer ova integracija nije integracija teritorija, već na različitim teritorijama integracija stavova, očekivanja te individualnih i zajedničkih ciljeva.

Kad jednog dana pogledaš unazad,
I osjetiš ponos jer si potražio svoje jato,
Tek ćeš tada shvatiti važnost
Integracije BiH u NATO.

Literatura:

- Hadžović, Denis (2009): Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu, http://www.css.ba/wp-content/uploads/2011/06/images_docs_pr.pdf, 20. 4. 2015.
- Maxwell R., Olsen J. A. (2013): Destinacija NATO, Sarajevo, Sarajevo Otvoreni centar.
- A. A. "Za neuspješne zemlje Balkana luksuz je glumiti neutralnost u vezi s ulaskom u NATO", <http://www.vijesti.ba/vijesti/bih/208182-neuspjesne-zemlje-Balkana-luksuz-glumiti-neutralnost-vezi-ulaskom-NATO.html>, 18. 5. 2015.
- Kremenović, Mladen, "U NATO možemo ući samo ako uđe Srbija", <http://www.politika.rs/rubrike/region/U-NATO-mozemo-uci-samo-ako-u-njega-udje-Srbija.lt.html>, 14. 4. 2015.
- V. Kulaga, D. Šaljinović "BiH i NATO: Jednakost u vrhu prioriteta", <http://www.glassrpske.com/drustvo/vijesti/BiH-i-NATO-Jednakost-u-vrhu-prioriteta/lat/143743.html>, 18. 4. 2015.
- Jelena Močević i Jasna Pekić, "Prof. dr. Nerzuk Ćurak studentima: NATO kao dar sa neba", <http://www.atlantskainicijativa.org/bos/index.php/newsletters/164-prof-dr-nerzuk-urak-studentima-nato-kao-dar-s-neba.html>, 20. 4. 2015.
- "Poruke dr. Zorana Đinđića", <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/240965/Poruke-dr-Zorana-Djindjica>, 18. 4. 2015.

Arnesa Dževahirić

ŠTA INTEGRACIJA U NATO ZNAČI ZA BOSNU I HERCEGOVINU??

Sažetak: U eseju se analiziraju pretpostavke i mogućnosti za odvijanje integracije Bosne i Hercegovine u NATO. Pritom je fokus usmjeren na pitanje zašto prijem u NATO mora biti prioritet za Bosnu i Hercegovinu, te šta punopravno članstvo donosi Bosni i Hercegovini. Zaključni dio eseja bit će baziran na neke od glavnih uvjeta koji moraju biti ispunjeni kako bi se ovaj cilj postigao. Međutim, mišljenja smo da zaostajanje na putu euroatlantskih integracija znači i zaostajanje na putu reformi i održavanje fokusa više na nacionalističkoj retorici, a manje na stvarnim reformama. Daleko smo od NATO-a, jer niti mi kao društvo i građani razumijemo u potpunosti šta je NATO i šta je euroatlantska zajednica, niti dovoljno aktivno radimo na preobražaju svoje zemlje da postane dio te zajednice i da implementira njene vrijednosti.

Ključne riječi: *BiH, NATO, EU, SAD, odbrana, sigurnost, ruski utjecaj*

Bosna i Hercegovina je postala geopolitički važna za NATO (kao vjesnik novog sigurnosnog pristupa), ali i geostrateški (kao teritorija Saveza, dovoljno pacifizirana da u njoj NATO apsolutno dominira i bez opasnosti razrađuje različite scenarije strateške igre).

(Ćurak, 2011: 81)

Formalno, Bosna i Hercegovina je opredijeljena za atlantsku integraciju, međutim nije mnogo uspjela na ovom planu. Ako pogledamo cjelokupnu bosanskohercegovačku stvarnost, nije neopravdano zapitati se da li predstavnici vladajućih elita u BiH uopće imaju želju da ostvare “nacionalne” ciljeve za koje se retorički zalažu. Kakav god bio odgovor na ovo pitanje, jedno je sigurno: ako se država Bosna i Hercegovina ne pokaže sposobnom ispuniti sve uvjete za članstvo u NATO-u, onda ih pogotovo neće biti sposobna ispuniti kada je riječ o Evropskoj uniji. Pored ovog, postoji još razloga zbog kojih bi prijem u NATO¹ morao biti prioritet za BiH, a najvažnije od njih, po našem mišljenju, analizirat ćemo u ovom eseju.

Smatramo da je Bosna i Hercegovina sigurnosno najugroženija država ne samo zapadnog nego i čitavog Balkana, a možda i Evrope u cjelini. Bez obzira na to što trenutno nije suočena s neposrednom vanjskom prijetnjom, zbog nerazriješenih odnosa vezanih za blisku ratnu opa-

1 “NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION – Sjevernoatlantski pakt, vojno-politički savez sklopljen je 4. IV 1949. god. u Washingtonu. Prve članice bile su SAD, Velika Britanija, Francuska, Belgija, Holandija, Danska, Italija, Luksemburg, Norveška, Island, Kanada, Portugal. Najveći dio oružanih snaga evropskih članica i dio oružanih snaga SAD potčinjen je zajedničkim komandama, dok su ostale snage, uglavnom SAD-a, pod nacionalnom komandom. Ratna doktrina pakta je koaliciona sa dominantnom ulogom SAD-a. Najmoćniji vojni savez na svijetu, a nakon ukidanja Varšavskog pakta, raspadom bivšeg SSSR-a, i bez ozbiljnije vojne konkurencije” (Beridan, 2001).

snost nalazi se u potajnom neprijateljskom okruženju. Osim toga, u BiH je prisutan permanentni rizik od unutrašnjeg cijepanja izazvanog utjecajem uznemirujućih etničkih podjela. Ako uzmemo u obzir navedene činjenice, dolazimo do zaključka da bi na ovom planu članstvo u najmoćnijem vojnom savezu na svijetu za Bosnu i Hercegovinu trebalo predstavljati ne samo poželjan nego i najlogičniji mogući izbor. Tri su jaka razloga zbog kojih bi Bosna i Hercegovina trebala postati članicom NATO-a: “a) Države članice nisu za 45 godina napadnute, b) nisu međusobno zaratile, c) napad na jednu članicu podrazumijeva i aktiviranje ostalih zemalja članica” (Beridan, 2009: 91). Nadalje, smatramo da je od velikog značaja i približavanje Sjedinjenim Američkim Državama. Naime, činjenica je da Bosna i Hercegovina među ozbiljnijim i moćnim državama nema nijednog pravog saveznika, izuzev Turske. Međutim, Turska sa svojim ipak ograničenim resursima realno nije u mogućnosti da Bosni i Hercegovini u dovoljnoj mjeri pomogne u zaštiti njenih vlastitih interesa i izgradnji države u pravom smislu riječi s obzirom na to da je Turska, kao regionalna sila u usponu, znatno više okupirana turbulentnim procesima na Bliskom istoku nego na (zapadnom) Balkanu. Dubina krize u BiH je tolika da joj je neophodno angažiranje daleko moćnijeg igrača nego što je Turska, ali i bilo koja od evropskih sila, a to je u ovom trenutku jedino Amerika. Bosni bi u približavanju SAD-u kao dobra polazna osnova moglo poslužiti upravo njeno partnerstvo s Turskom, koja je i sama članica NATO-a, a usto je i američki saveznik od posebnog značaja u ovom dijelu svijeta. Nije naodmet podsjetiti da glavni kanal komunikacije između BiH i NATO-a ide upravo preko Turske, što nije nimalo slučajno. Zatim, pored toga što bi ojačala svoje odbrambene kapacitete, evidentno je da bi Bosna i Hercegovina članstvom u NATO-u osigurala najefikasnije mehanizme za rješava-

nje unutrašnjih izazova političko-sigurnosne prirode, u prvom redu za neutraliziranje secesionističkih ambicija u Republici Srpskoj. Među ključnim geostrateškim imperativima BiH, s obzirom na inherentno imperijalističku prirodu vanjskopolitičkih interesa Moskve, moralo bi biti sprečavanje, odnosno ograničavanje daljeg prodora ruskog utjecaja, neposredno preko Banje Luke, a posredno preko Beograda, pri čemu je, kada se radi o prostoru zapadnog Balkana, Bosna i Hercegovina uvjerljivo najranjivija zbog opasnosti od direktnog suočavanja geopolitičkih ambicija Turske i Rusije, kao dva prirodna (i) historijska rivala. Ovo bi ujedno trebalo da bude dodatni motiv i za pojedine članice NATO-a da se snažnije angažiraju u Bosni i Hercegovini. Potrebno je obratiti pažnju i na regionalnu saradnju na polju odbrane i sigurnosti. Još uvijek svježe posljedice ratnih dešavanja čine cijeli naš region pogodnim tлом za eskalaciju različitih oblika nasilja, tako da intenzivna regionalna saradnja u oblastima odbrane i sigurnosti praktično predstavlja *conditio sine qua non* za bilo kakvu trajniju stabilizaciju ovog prostora. Pošto su sve okolne zemlje osim Srbije već članice NATO-a ili na pragu članstva, logično bi bilo da se ta saradnja pretežno odvija pod okriljem ove organizacije. Bosna i Hercegovina se pritom suočava i sa sve većim rizikom od širenja islamskog radikalizma na svojoj teritoriji, što na Zapadu izaziva posebnu pažnju i zabrinutost. Osim toga, integracija u NATO bi mogla pomoći Bosni i Hercegovini da s Hrvatskom, koja je već članica, kreira zajedničku strategiju za prevazilaženje međuetničkih nesuglasica u mješovitim sredinama gdje dominira stanovništvo bošnjačkog i hrvatskog porijekla, poput Mostara. Prednost prijema u NATO ogleda se i u tome što doprinosi modernizaciji vlastitih oružanih snaga i jačanju ukupnog odbrambenog kapaciteta, a u slučaju Bosne i Hercegovine bi članstvo u ovakvoj vrsti vojno-političkog saveza bilo neuporedivo ispla-

tivije negoli oslanjanje na vlastite snage, naročito kad se imaju u vidu aktuelne etno-entitetske tenzije, koje umnogome paraliziraju političke i ekonomske procese u zemlji. Iako učlanjenje u NATO nije postavljeno kao formalni uvjet za prijem u EU, nije slučajno što su sve bivše socijalističke države koje su u međuvremenu postale članice Unije prethodno pristupile Sjevernoatlantskom paktu. Očito je da u Bruxellesu, kao i u Washingtonu, daleko veći kredibilitet uživaju zemlje koje su ušle u NATO nego one koje nisu. Doduše, uz djelimičan izuzetak Albanije, koja, kao i Bosna, u evropskim integracijama i dalje zaostaje u odnosu na druge kandidate. Jedino što situaciju u Bosni i Hercegovini i dalje čini koliko-toliko održivom jest njeno, makar i ovako “klimavo”, učešće u procesu pridruživanja Evropskoj uniji. Međutim, i sama EU je u krizi, koja postaje sve dublja i kraj joj se nikako ne nazire. Članstvo BiH u NATO bilo bi jedina adekvatna kompenzacija za eventualnu propast eurointegracije, recimo uslijed mogućeg raspada EU, ali i najdjelotvornije sredstvo za osiguranje od njegovih neželjenih efekata, u prvom redu onih sigurnosne prirode.

“Kao glavno pitanje za političku budućnost Bosne i Hercegovine nameće se ubrzana integracija u euroatlantske institucije. Ta integracija je istovremeno i historijsko rješenje za učvršćivanje mira i razvoj državnosti Bosne i Hercegovine” (Pejanović, 2011). Smatramo da su ključni uvjeti za punopravno članstvo u NATO da BiH mora provesti u djelo sporazum o nepokretnoj vojnoj imovini, zatim je potrebno ostvariti napredak i u ostalim područjima reforme odbrane, kao i demokratske i ekonomske reforme, borbu protiv korupcije te osnaživanje vladavine zakona. Da bismo postali dio euroatlantske zajednice, ipak nije dovoljno da samo transformiramo svoje oružane snage, ustvari to je najmanji dio posla.

Najprije treba da kao zemlja i kao stanovništvo izrazimo čvrstu i trajnu opredijeljenost da pripadamo toj zajednici i da dijelimo vrijednosti te zajednice, a to su sloboda, demokratija i tržišno orijentirana ekonomija s pravnom državom kao svojim osnovnim elementom. Drugo, treba aktivno raditi na preobražaju svoje zemlje iznutra da bi se te vrijednosti dosegule. BiH se nalazi na dugom putu usvajanja i implementacije tih vrijednosti, a približavanje NATO-u je jedan od glavnih mehanizama za to. Država koja ne može ispuniti uvjete za članstvo u NATO-u nije sposobna biti ni članicom Evropske unije. Kada se zna da je ovo općeprihvaćena formula, naša zemlja će još zadugo ostati mimo Evrope i svijeta. Drugim riječima, članstvo u NATO-u i EU ostaje na dugom štapu zbog političara koji se zaklinju u euroatlantski put BiH, a zemlju vode u potpunu izolaciju.

Koje su lekcije primjenjive na BiH i druga društva koja traže način da prevaziđu tešku prošlost i krenu naprijed ka miru, sigurnosti i prosperitetu? Te primjenjive lekcije mogu rezimirati kao četiri glavna koncepta: “pravac – odabrati odgovarajući okvir, pravac rada i rezultat; koncentracija – dodijeliti i održavati neophodne resurse; odlučnost – držati pravac; i komunikacija – završiti povezivanje stanovništva, političara i vojske direktno odgovarajući na pitanja koja ih se tiču. To su lekcije koje mogu da se primijene na reformu odbrane i na druge reforme. Zacrtati pravac znači sačiniti sveobuhvatnu i realnu procjenu tekuće situacije i željenog ishoda, pretočiti tu procjenu u upotrebljiv i artikulisan koncept, izraditi podršku i koncenzus za taj koncept, usmjeravati djelovanje i održavati taj okvir. Koncentracija znači da imate prave ljude i lidere i osoblje na pravom mjestu i da im osigurate potrebnu količinu administrativne i praktične podrške sve dok im je ta podrška potrebna. Za odlučnost je

potrebno držati se zadatka, reagovati na dešavanja agilno i fleksibilno te držati se konzistentne vizije. Komunikacija je više od pričanja, to je interakcija s institucijama i javnošću kroz iskrene diskusije koje omogućuju da se iznesu činjenice i odgovori na strahovanja. Reforma odbrane je jedna od niti koja se mora utkati u platno bilo kog funkcionalnog društva zasnovanog na demokratiji, individualnim slobodama i vladavini prava. Relativni uspjeh BiH u reformi odbrane uprkos komplikovanoj prošlosti i sadašnjosti ove zemlje, nudi i lekcije i osnove za optimizam” (Maksvel; Olsen, 2013: 148). Činjenice i diskusije prezentiranja u ovom izvještaju nude perspektivu koja može biti korisna u drugim kontekstima, ali i ilustriraju razne izazove koji se mogu pojaviti te kako se na njih može odgovoriti. Stoga, teškoće koje je BiH iskusila mogu na kraju da pruže nadu i drugima koji se suočavaju sa sličnim izazovima, kao i elemente metodologije kako da se ta nada pretoči u stvarnost. Kako god, smatramo da je NATO najbolji garant sigurnosti i stabilnosti BiH, a taj garant leži nadohvat ruke ako zemlja nastavi da radi s NATO-m i njegovim partnerima, dovodeći taj odnos u narednu fazu aktiviranjem mapa sveobuhvatne, isprobane metodologije, koja je uspjela u mnogim zemljama. Najvažnija preporuka je da se ne odustaje. BiH nema održive alternative do integracije u euroatlantski sistem sigurnosti.

Literatura:

- Beridan, Izet (2009): Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
- Beridan, Izet (2001): Leksikon sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo,

- Ćurak, Nerzuk (2011): Izvještaj iz periferne zemlje. Gramatika geopolitike, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
- Maksvel, Rohan; Olsen, Džon Andreas (2013): Destinacija NATO. Reforma odbrane u Bosni i Hercegovini 2003-2013, Vajthol Studija 80.
- Pejanović, Mirko: “Integracija Bosne i Hercegovine u EU i NATO kao pretpostavka izgradnje mira i institucija države BiH”, ifimes.org – International Institute for Middle East and Balkan Studies, <http://www.ifimes.org/ba/8394-integracija-bosne-i-hercegovine-u-eu-i-nato-kao-pretpostavka-izgradnje-mira-i-institucija-drzave-bih>, 26.4.2015.

Summaries of the Essays

WHAT DOES NATO INTEGRATION MEAN TO BOSNIA AND HERZEGOVINA?

Nemanja Umićević

Nemanja Umićević argues that NATO should be seen as a Euro-Atlantic military-political organization that provides a variety of frameworks for cooperation between member states and those who want to become its members. He reminds us that the opportunity for Bosnia and Herzegovina to achieve membership in NATO has been open since the Dayton Peace Agreement and the drafting of the Constitution, which together stipulate the country's current legal and political framework. His essay focuses on the role of NATO in Bosnia and Herzegovina, during the war and after, and Umićević illustrates the importance of NATO's various security missions to peace implementation and political stabilization in the country. Today, twenty years after the war in Bosnia and Herzegovina, the question is how to best draw on these experiences and take advantage of potential NATO membership.

NATO's presence in Bosnia and Herzegovina is an important stabilizing factor, contributing to peace in the entire region. According to Umićević, membership in NATO is one way that the basic security needs of a country like Bosnia and Herzegovina can be satisfied, and can thus be seen as supportive to calmer dialogue and greater political cooperation on all outstanding issues in the region and beyond. Indeed, this essay argues that full membership in NATO would provide an optimum level of security and collective cooperation within the country, and would act as a stabilizing force in the region. This would result in the establishment of a new institutional model that would serve as a framework for cooperation and problem-solving. Moreover, membership in the Alliance establishes a permanent need for the strengthening and modernizing of

defense capabilities, which would increase the efficiency and transparency of the armed forces, resulting in the justification of costs and a reduction of the military budget.

NATO is not only a military organization, but also an alliance of free and democratic nations with significant political and development agendas, and so membership brings a whole range of benefits to Bosnia and Herzegovina – from economic partnerships to the promotion of human rights to support for democratization. By joining NATO's Partnership for Peace (PfP) Program in 2006, Bosnia and Herzegovina placed itself in the midst of one of the world's most powerful security and political organizations, but as a NATO partner, it must first take responsibility for its own fate before it can fully participate in a common policy designed to create a greater prosperity and security in the Western Balkans. It is the obligation of political representatives to recognize and inform the public about what NATO integration means for Bosnia and Herzegovina, and to demonstrate their commitment to implementing all necessary legislative and policy reforms. Umićević expresses this strongly in the conclusion of his essay, saying: "Rejecting a policy of isolation and following the steps that are moving countries in the region forward, Bosnia and Herzegovina should clearly see its future in the political and security terms of Euro-Atlantic integration. Only a secure environment can create the conditions for the regular development of the economy, international cooperation, and a more certain future for all citizens of Bosnia and Herzegovina."

Katarina Tadić

Katarina Tadić emphasizes the important role of NATO in preserving peace in Bosnia and Herzegovina, especially in the immediate post-war period when the Alliance was crucial to bringing about respect for the peace agreement and supporting the functioning of the country. She offers a brief overview of relations between BiH and NATO by emphasizing BiH's determination to satisfy accession requirements, as reflected in the General Directions and Priorities for Carrying Out Foreign Policies in Bosnia and Herzegovina (2003), and by highlighting the country's membership in the Partnership for Peace Program. And since 2008, Bosnia has taken part in intensified dialogue, representing greater functional cooperation with NATO.

Tadić underlines that the achievement of certain political, economic, and military aims, as well as the establishment of internal control of state institutions, are the basis for further progress and the implementation of a NATO Membership Action Plan (MAP) for BiH. She points out that Croatia and Albania are already NATO members, Serbia is part of the Partnership for Peace Program and has recently intensified its relations with NATO, and Montenegro is also on the way to membership, while a strong NATO presence remains in Kosovo. Tadić argues that NATO membership would make Bosnia and Herzegovina part of a broader, continental security system and would contribute domestically to democratization and greater security, especially considering the struggle between Turkey and Russia for economic and political dominance in the region. She also asserts that it would help restore fragile inter-ethnic relations within the country.

NATO membership would mean that Bosnia and Herzegovina would be equal to other members in terms of rights and decision-making power. According to Tadić, this would allow BiH to reclaim some of its sovereignty by playing a more participatory role in its own security, instead of acting only as a consumer and implementer of decisions, as is currently the case. She argues that NATO membership would not only be the best assurance of security, stability, and prosperity for Bosnia and Herzegovina but that fulfilling accession requirements would be an opportunity for BiH to demonstrate its commitment to fulfill obligations and carry out decisions, given the fact that Alliance membership has been defined as a foreign policy priority.

In discussions about NATO, it is important to recognize that it is not only a political and military alliance, but also one of economies founded on market principles. Respect by Bosnia and Herzegovina of these principles should help stabilize the economic sector and, above all, attract foreign investments. After all, the security and prosperity of Bosnia and Herzegovina are inseparably tied to the security and prosperity of the region, of Europe, and of the international community as a whole. As Tadić sees it, the chance for Bosnia and Herzegovina to become an equal member of NATO should not become another missed opportunity.

Haris Delić

Haris Delić strongly argues that integration in NATO is not optional for Bosnia and Herzegovina, but is in fact the only way forward. According to Delić, if Bosnia and Herzegovina seeks a future that is more prosperous and safe than its past, it must cooperate with other countries through NATO in order to overcome the challenges of the post-war period and to preserve its existence within its internationally recognized borders, as provided for in Article I of the Constitution. He focuses on the potential security benefits to BiH from NATO membership and emphasizes that, without strong partners, BiH faces constant threats due to its geographical position and inability to defend itself. Events in Ukraine have shown that even much larger countries with stronger militaries cannot always defend themselves. For these reasons, Delić asserts that NATO membership is perhaps more important than EU membership for BiH.

Delić also considers the conditions for NATO membership that are laid out in a document called “The Path to Partnership for Peace.” These conditions include the resolution of all ethnic, ethical, and external territorial disputes by peaceful means, a demonstrated commitment to the rule of law and human rights, the establishment of democratic control over the armed forces, and the promotion of stability and well-being through economic liberty, social justice, and environmental responsibility, as well as the demonstrated ability of the country to contribute to collective defense and new missions of the Alliance. Delić stresses that various measures, such as facilitating internal reforms and reducing expenditures for the armed forces, are necessary to bring Bosnia and Herzegovina into NATO, but says that such reforms are worth the numerous benefits of NATO membership.

The argument put forth in this essay is based in the idea that peace and security in the Western Balkans depend significantly on peace in BiH, and therefore, Delić asserts that the significance of BiH membership in NATO goes far beyond the borders of Bosnia and Herzegovina. But this essay also lays out the positive effects of NATO membership for Bosnia and Bosnian society, including an escape from international anonymity and the chance to vote on important matters affecting world peace and security, as well as economic benefits. According to 2013 World Bank data, Bosnia and Herzegovina ranks 111 out of 193 countries in terms of GDP; and Delić claims that NATO accession would provide security for investors who have been hesitant due to concerns of an unsafe investment climate in BiH. Delić stresses that, in this way, NATO accession will contribute to an overall improvement in the standard of living in the country, which would reflect on other spheres of life in BiH. He concludes that a more stable economy will lead to improvements to health and social security, increased investment in education, and upgrades to highway infrastructure – which is imperative for BiH because it connects Western and Central Europe with Southern and Eastern Europe. Delić also notes that all former communist countries that have joined the EU have first become members of NATO, and he argues that the path of BiH into the EU will similarly be paved with NATO membership. He closes by saying: “I choose NATO because I think this is the address from where our better world begins.”

Valentina Marić

Valentina Marić argues that NATO's essential purpose is to safeguard the freedom and security of its members in accordance with the principles of the Charter of the United Nations, which stipulates that an attack against one member is considered as an attack against all and compels member states to act appropriately to help the country in need. In the 20th century, the various conflicts that affected Balkan countries led to the realization that membership in NATO would ensure long-term protection, peace and stability. In this essay, Marić primarily examines the NATO intervention in Bosnia and Herzegovina during the 1992-1995 war, recalling how the situation developed, what NATO achieved, and how the shape of NATO in BiH changed.

NATO involvement in BiH, as Marić points out, did not only entail military assistance but was also meant to generate a permanent cessation of hostilities, enhance security, and support permanent security measures and arms controls. NATO maintains a headquarters in the country, which focuses on helping Bosnian authorities as they enact defense reforms and prepare for membership. Marić argues that, as a military defense alliance, NATO was successful in its main task in Bosnia and Herzegovina – to stop the war – but that it has not had similar success in the domestic political domain. According to Marić, the primary rationale for NATO accession is the perception of security the Alliance offers from terrorism and other security problems affecting the country, but she stresses that the range of benefits from membership is considerable and argues strongly that the greatest benefit of integration for BiH would be the consolidation of peace and the economic and social deve-

lopment that would result from an increase in foreign investment and trade. Marić looks individually at the types of assistance that Bosnia and Herzegovina would receive as a member of NATO, including disaster relief, demining, help in reducing arms trade, support for combating terrorism, and access to education on these various initiatives through the NATO Science for Peace and Security Program. Further, Marić argues that, with accession talks, an increased effort would be made to fight organized crime and corruption, which are significant threats to the security of the country.

By joining NATO, the security of Bosnia and Herzegovina would be guaranteed by the most powerful military alliance in the world, and Marić underlines that Bosnia and Herzegovina cannot alone provide this level of security to its citizens. She suggests that, through NATO membership, Bosnia and Herzegovina would strengthen its democracy and development. In her opinion, membership in NATO represents a very important symbolic step forward in building the democratic potential of any country. Marić concludes that, “By joining this alliance, Bosnia and Herzegovina would ensure for itself the necessary political stability and solid foundation to build friendly relations with neighboring countries, and other European and world powers.”

Arman Fazlić

In this essay, Fazlić argues that the security and economic benefits that would arise from NATO integration are the solid basis for a clear commitment to NATO accession and should be the incentive for carrying out the intensive work necessary to achieve membership. According to Fazlić, the security of both individuals and communities are viewed in the modern world as state prerogatives, and NATO integration will stabilize Bosnia and Herzegovina for the well-being of its citizens and the larger community. He asserts that alliances are among the most effective security tools and are an essential prerequisite for increased levels of national security, and emphasizes their particular importance for small states with limited resources, such as post-conflict and transitional BiH.

Many authors and advocates of NATO integration for BiH have divided the reasons for membership into several categories: security, economic, political, and social. In Fazlić's view, it is security and economic factors that represent the foundation for stability and prosperity, and thus for the improved welfare of citizens. He acknowledges that NATO has made significant contributions to the establishment of functional security and defense structures in BiH; however, Fazlić argues that areas of the BiH security sector remain unregulated almost two decades after the peace agreement. These shortcomings in the sector put BiH in the company of countries that lack parliamentary scrutiny and control of security mechanisms, and so it can be regarded only as an incomplete democracy or a democracy in process.

Fazlić underlines the importance of NATO support to BiH authorities in current efforts to empower the security sector, and claims that NATO membership would undoubtedly consolidate this process, which he sees as an essential stimulus to economic growth. He argues that increased security means a better business environment, which results in a growing credit rating and increased direct foreign investment. This argument is supported by empirical data from Central European states – also post-Cold War transition countries – that joined the Alliance in 1999. Indeed, membership in NATO is often linked not only to decreased chances of conflict, but also to development of market economies, which reduces risk factors such as nationalization and expropriation. Fazlić stresses the importance of the opportunity that integration into NATO represents for BiH, framing it as an opportunity to redefine the political positioning and prerogatives of the state and consider national values. He calls on BiH officials, who hold the highest responsibility to lead the way forward, to see the NATO accession process as an opportunity to board a historic train for a ride that can bring positive change and can eventually empower a fragile civil society in BiH.

Mahir Sijamija

The purpose of this essay was to explore and conceptualize what the process of NATO integration means for Bosnia and Herzegovina. According to Sijamija, the answer can be viewed through three themes: the economy, democracy, and modern trends of history. Ultimately, Sijamija argues that a Bosnia and Herzegovina that is integrated into NATO is a guarantor of peace and a secure, multicultural, multi-ethnic, and civic-oriented country.

Sijamija begins by briefly introducing the history of BiH-NATO relations and points out that cooperation between NATO and Bosnia and Herzegovina began in a practical sense at the end of 2006, when BiH became a member of the Partnership for Peace Program; for until then, NATO had been engaged in defense sector reform in BiH that was regarded as highly successful but which was less collaborative. Sijamija presents public opinion data on NATO integration from 2009 to 2012, which shows that a majority of respondents in BiH support the country's membership in NATO, and he claims that the main reasons for this support are related to domestic security, regional stability, and the fight against terrorism. He argues that those who oppose integration are influenced by negative rhetoric and the emotional nature of the issue.

Next, Sijamija examines what integration in the Alliance will bring to Bosnia and Herzegovina, highlighting NATO's protections, and guarantees of protection, of human rights and the new mechanisms this would prompt domestically. He argues that, even before membership is achieved, Bosnia and Herzegovina should set a strong legal precedent to

guarantee the rights of all its citizens. He emphasizes that this is part of branding Bosnia and Herzegovina for the European and world markets, and that along with NATO integration, this will entice new investments, foreign capital, new technologies production, infrastructure development and, in due course, jobs. Sijamija asserts that a small country such as Bosnia and Herzegovina might, through integration, enter a new field of action and become an important factor in global processes. According to Sijamija, an integrated Bosnia and Herzegovina “is a guarantor of peace and security,” and is more multicultural, multi-ethnic, and civic, which he says benefits all citizens.

Velid Tubok

Velid Tubok strongly argues that, despite the complexity of the socio-political system of Bosnia and Herzegovina and the challenges that may arise in the integration process, NATO is an opportunity not only for cooperation in the security sector but also in economics and politics. He emphasizes that the political, social, and economic aspects of integration are especially important for Bosnia and Herzegovina and says that these aspects must be better communicated. Yet, Tubok believes that understanding the benefits of integration, much less the steps that have been taken toward this aim and the difficulties that may yet be faced, requires first understanding the complexity of the current socio-political system in BiH.

In this context, he underlines that NATO's guarantee of territorial integrity and opportunities for economic cooperation are especially important to Bosnia and Herzegovina. And while Tubok calls the political and social benefits of integration very significant, he sees the main benefit in the economic arena, citing the case of Bulgaria. That country's Ambassador to Bosnia and Herzegovina, Angel Angelov, reports that Bulgaria's foreign investments increased some seven times after their admission to NATO.

According to Tubok, the complexity of the state structure in Bosnia and Herzegovina and its relations with some neighbors pose a challenge to NATO's efforts to build a peaceful and stable Balkans region. Political integration, which is reflected in reforms, will require the application of legislation that respects NATO principles and guarantees the territorial

integrity of the state. Integration on a social level implies that Bosnia and Herzegovina is prepared to fight against corruption, human trafficking, and terrorism. Tubok asserts that the most promising area of integration for Bosnia and Herzegovina is on the economic side, since this will show that the country is secure and suitable for investment. In his opinion, this will bring a number of other advantages such as, for example, sales of non-prospective military property, which would support economic recovery and poverty reduction. Tubok concludes that “giving up on integration, and I hope that will not happen, would be too big and too dangerous a luxury, which the socio-political structure of Bosnia and Herzegovina, with its history unfortunately marked by war, genocide, and economic stagnation, could not bear.”

Mladenka Golijanin

In this essay, Mladenka Golijanin frames Bosnia and Herzegovina as a country going through a difficult transition, faced with the challenge of building peace, rebuilding democratic institutions, and preserving its statehood. She argues that BiH must make a number of reforms in the security, economic, and commercial sectors in order to achieve Euro-Atlantic integration and domestic development. She claims that Bosnia and Herzegovina has made efforts to bring its legislation closer in line with the values of key international organizations to support peace generally and to ensure security and prosperity for citizens.

According to Golijanin, the process of integration into NATO and the European Union is crucial for BiH. She cites Mirko Pejanovic, who claims that Bosnia and Herzegovina's peace project is as much a NATO and EU project, because of the geopolitical value of peace in BiH as a precondition for development and peace in the Western Balkans. Golijanin emphasizes the importance of BiH's membership in the Partnership for Peace Program and the commitment it implies to understanding and accepting the collective security model as the cornerstone of a long-term military strategy. In her opinion, it would serve BiH to have armed forces capable of responding to the challenges of the country's complicated politics and internal security, which are a consequence and reminder of the history of war.

Golijanin argues that, to achieve NATO accession in the foreseeable future, it will be necessary to reach some consensus among Bosnia and Herzegovina's political elite. She proposes that policy makers and po-

liticians should take advantage of the “debt” NATO owes Bosnia and Herzegovina for justifying its continued existence in the post-Cold War security environment, and concludes that BiH has geopolitical and strategic importance for NATO, just as NATO does for BiH. According to Golijanin, “Joining NATO would give Bosnian and Herzegovinian citizens Euro-Atlantic values and norms. These values are exempt from the ghosts of the past that have been present in our country for years since the war.” She closes by asking readers, “What could the citizens of Bosnia and Herzegovina be more satisfied with than peace, security, economic and social development, and a guarantee of co-existence in the same state?”

Nataša Heleta

Nataša Heleta contends that BiH integration into NATO is not a process linked only to the defense sector, as many Bosnians believe, arguing that there are vastly more benefits to membership in the Alliance. She examines the lack of understanding among the population of the importance of integration and, in response, stresses the multidimensional nature of the accession process. In order to prove that NATO integration is not reducible to a discussion of the defense sector, Heleta points to other sectors in which integration will leave a positive mark. She cites Nerzuk Ćurak, who argues that “We should bury the myth that the military joins NATO, not the state,” and works in this essay to deconstruct this myth and change the public perception of integration.

Although the security that NATO integration will bring is vital, Heleta explains why other aspects of integration should not be marginalized nor viewed through the lens of the military. Still, she does not downplay the issue of military security, emphasizing that NATO membership would stabilize the security situation, which would then in turn reflect positively on other segments of society. For example, even though the war ended twenty years ago, investors are still afraid to invest in Bosnia and Herzegovina – evidence that stability does not arise immediately after war, but rather grows at the pace of progress in the country.

Heleta also argues that the process of meeting conditions for joining NATO is important for the democratization of BiH society, and asserts that there can be no overall democratization without democratization of the security sector. Further, she addresses the relationship between lo-

cal and international actors, expressing her opinion that BiH must stop expecting external forces to solve domestic problems. She believes that others can help BiH recognize problems, and may even direct the country toward tools to resolve them, but can never do the work. According to Haleta, dependence on outside solutions is a big problem in BiH and she argues the help the country has received in various forms since the war has led to the expectation that more is always available. She adds, too, that a tinge of “Bosno-centricity” is ever-present in BiH, leaving Bosnians with a skewed perception of the country’s place in the world.

Haleta offers further arguments for BiH’s accession to NATO, including the involvement and participation of women in NATO missions and the introduction of high environmental standards. And though the debate about military modernization is still ongoing, there is no doubt that achieving higher standards in defense training is favorable for BiH; and Heleta discusses the NATO Trust Fund (NTF) for BiH, founded by NATO member states and other donors in order to assist governments in reintegrating redundant military personnel and Ministry of Defense officials. In her conclusion, Heleta somewhat ironically stresses that NATO is going to continue to operate with or without BiH, noting that “This integration is not a territorial integration, it is an integration of attitudes, expectations and individual and common goals of various territories.”

Arnesa Dževahirić

This essay analyzes the possibility of progress that BiH integration into NATO may bring. In doing so, Dževahirić focuses on the question of why NATO must be a priority for Bosnia and Herzegovina and on the benefits of full membership in the Alliance. Dževahirić argues that if Bosnia and Herzegovina does not appear able to meet the conditions for membership in NATO, it will certainly not meet the requirements for membership in the European Union, and claims that BiH continues to lag behind other candidate countries in the process of European integration, with the sole exception of Albania.

According to Dževahirić, Bosnia and Herzegovina is the most vulnerable state in terms of security, not only in Western Balkans but also in the Balkans more broadly and, perhaps, in all of Europe; and she argues that the geopolitical ambitions of Russia and Turkey might especially pose a challenge to Bosnian security. Dževahirić emphasizes that, among the reasons why Bosnia and Herzegovina should become a NATO member, are three particularly strong arguments related to the nature of member states: they have not been attacked for 45 years; they have not been in war with each other; and an attack on one compels the protection of all others. She contends that BiH integration into NATO could help facilitate development of a joint strategy with Croatia, which is already a member state, to overcome inter-ethnic disputes in mixed communities where Bosniaks and Croats are the majority, such as is Mostar.

Dževahirić argues that membership in a military-political alliance such as NATO would be more cost-effective for BiH than relying on state re-

sources, especially considering the tensions that have largely paralyzed political and economic processes in the country. She believes that the key conditions for full NATO membership for Bosnia and Herzegovina are: implementation of an agreement on immovable defense property, further defense reform, and democratic and economic reforms. In her opinion, accession to NATO will contribute to the modernization of BiH armed forces and the strengthening of overall defense capabilities. She sees NATO as the best guarantor of security and stability of BiH, and argues that membership is attainable if the country continues to work with NATO to bring this partnership to the next level by activating a Membership Action Plan (MAP) – a comprehensive and tested methodology that has proved successful in many countries.

Dževahirić believes that BiH has lagged behind on the path toward Euro-Atlantic integration because it has lagged behind in making reforms and has instead maintained a focus on nationalist rhetoric. Bosnia and Herzegovina remains far from NATO membership, she claims, as long as its citizens do not fully understand what NATO and the Euro-Atlantic community represent and society does not undertake the transformation necessary to implement Euro-Atlantic values. In other words, membership in NATO and in the EU remain unlikely thanks to politicians who incessantly swear by the Euro-Atlantic path and yet lead the country in the opposite direction – toward complete isolation. Still, Dževahirić says that “The most important recommendation is not to give up,” and argues that “Bosnia and Herzegovina does not have any viable alternative than to integrate into the Euro-Atlantic system.”

